110.

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

111 (8331) | 1957 оной май 12, воскресенье | Сэн 20 мүнгэн

Тарилгын үедэ культурна хүдэлмэри бүри һайжаруулха

Мүнөө хабарай тарилга хаа хаанагүй эхилээд, түлэг дундаа ябажа байна. Колхоз, совхозуудай үргэн уужам таряалангай газар дайдаар трактор, машинануудай хүнхинөөн таһарнагүй. Жэшээтэ ажалаараа суурхаһан механизаторнууд, колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд үндэр ургасын түлөө хамшыгаа шамажа оронхой.

Хабарай тарилгые болзор соонь, агротехническэ заабаринн ёһоор, эрхим һайн шанартайгаар дүүргэхэ гээшэ мүнөө үедэ партийна, советскэ органуудай, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй урда табигдаад байһан эгээн шухала зорилгонуудай нэгэн болоод байна.

Тиимэһээ хабарай тарилга дээрэ ажаллагшадые халуун анхаралаар хүреэлжэ, тэдэнэй культурно-ажаһуудалай эрилтые хангаха гээшэ тон шухала. Энэ талаар хүдөө нютагуудтахи соёл культурын эмхи зургаанууд айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ ушартай. Мүнөө үедэ тус эмхи зургаануудай хүдэлмэриин гол зорилгонь хадаа хабарай тарилга дээрэ ажаллагшадай культурна эрилтые гүйсэд хангалга болоно.

Аймагай Культурын байшангууд, хүдөөгэй ба колхозой клубууд, библиотекэнүүд, улаан булангууд өөһэдынгөө бүхы ажалые колхоз, совхоз, МТС-үүдэй хүдэлмэритэй, арад зоной ажабайдалтай нягта холбоотойгоор ябуулха ёһотой. Эдэ эмхи зургаанууд ураһайханай агитбригада эмхидхэжэ, полевой станууд дээрэ зүжэг наада харуулха, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри ябуулха, нүүдэл библиотекэ эмхидхэхэ, тэрэшэлэн ханын газетэ, «Дайшалхы хуудаһа», «Молни» гаргалсаха, ажалдаа шалгарһан түрүүшүүлэй дүй дүршэл олоной дунда дэлгэрүүлхэ дүүрэн арга боломжотой. Хэрбээ соёл культурын эмхи зургаанууд иимэ хүдэлмэриие хээд байгаа һаань, хабарай тарилгые болзор соонь дүүргэхэ хэрэгтэ олон түмэн улад зонийе элсүүлжэ байһан партийна организацинуудта бодото туһаламжа боложо, үндэр баян ургаса туйлаха хэрэгтэ горьтойхон туһа нэмэри болохо зэргэтэй.

Манай республикын культурно-гэгээрэлэй түрүү эмхи зургаанууд хабарай тарилгын эхилхэтэй сасуу өөһэдынгөө хүдэлмэриие энэ үеын эрилтэтэй тааруулжа, шэнэдхэн ябуулһан байна. Мухаршэбэрэй аймагай Шэнэ Заганай хүдөөгэй библиотекэ, Хориин аймагай Культурын байшан, Баргажанай аймагай Баянголой хүдөөгэй клуб ба бусадай ажал хүдэлмэри онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Хориин аймагай «Улаан Одон» колхозой библиотекэ (даагшань Цыренханда Ринчинова) хабарай тарилгын эхилһэнһээ хойшо бүхы хүдэлмэреэ колхозойнгоо поли дээрэ эмхидхэжэ, тэндэ ажаллагшадай культурна эрилтые дүүргэхэ, ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэл олоной дунда дэлгэрүүлхэ гэжэ эрмэлзэнэ.

Гэхэ зуура, Яруунын, Заиграйн, Бичурын ба бусад аймагуудай культурын зарим эмхи зургаанууд, тэрэшэлэн аймгүйсэдкомой культурын таһагууд энэ шухала удхашанартай хэрэгтэ хүсэд анхаралаа хандуулнагүй. Хабарай тарилга дээрэ ажаллажа ябаһан колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ һонирхолтой темээр лекци, элидхэлнүүдые уншаха, концертнүүдые табиха ба кинокартинануудые харуулха ябадал үшөөл хангалтагүй байһаар.

Республикын Культурын министерство бүри хабарай тарилгын эхилхын урда хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые культурнаар хангахын тула хэмжээ-ябуулгануудые хараалһан байгаа. Гэхэ зуура, культурын хүдөөгэй олохон гуламтанууд—клубууд, библиотекэнүүд, уншалгын байшангууд хабарай тарилга тээшэ өөһэдынгөө хүдэлмэриие хүсэд шэглүүлээдүй байһаар.

Аймагуудай партийна, советскэ, комсомольско организацинууд, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд хабарай тарилгада ябажа байгшадай культурна эрилтые гүйсэд хангахын түлөө бүхы хэмжээнүүдые дары түргэн абаха ёһотой.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Пумаажан бүд нэхэдэг „Кренгольмская мануфактура“ гэжэ комбинадые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

Бүд нэхэдэг промышленность хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь, мүн предприятиин байгуулагдаһаар 100 жэл гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан «Кренгольмская мануфактура» гэжэ пумаажан бүд нэхэдэг комбинадые Ленинэй орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Д. КОРОТЧЕНКО.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль,
1957 оной майн 10.

СССР-эй Верховно Соведэй VII сесси дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэл ном болгон хэблэгдэбэ

СССР-эй Верховно Соведэй VII сесси дээрэ «Промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые улам һайнаар эмхидхэхэ тухай» нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэлые политическэ литературын гүрэнэй хэблэл ном болгожо гаргаба.

Энэ ном олон тиражтайгаар хэблэгдээ. (ТАСС).

Цейлоной парламентска делегаци Москваһаа мордобо

СССР-эй парламентска группын уряалаар Советскэ Союзда айлшалжа байһан Цейлоной парламентска делегаци майн 10-най үдэр Москваһаа мордоо. Айлшад Советскэ Союзда хоёр неделиһээ үлүү болоо. Тэдэнэр Москваһаа гадна, Ленинград, Баку, Тбилиси, Сталинабад, Ташкент, Минск болон бусад городуудаар ябаа.

Делегаци Чехословацка Республикын Национальна суглаанай уряалаар Прага ошоо.

(ТАСС).

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ VII СЕССИ

Майн 9-нэй үдэшэлэн СССР-эй Верховно Соведэй сессиин заседани боложо, Союзай Соведэй түрүүлэгшын орлогшо депутат **З. С. Омарова** түрүүлэгшээр һуугаа. ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ депутат **В. В. Гришин** түрүүн үгэ хэлээ. Ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгагдахада, профсоюзуудай хүдэлмэри эрид һайжаруулагдаха, мүн профсоюзууд ажахын хэрэгтэ бүри ехэ үүргэ дүүргэдэг болохо гэжэ нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэл соо хэлэгдэнхэй. Профсоюзуудай эмхидхэлые хубилгаха тухай асуудал ВЦСПС-эй удаадахи пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ гэжэ нүхэр Гришин тэмдэглэбэ.

Карагандын областиин ажалшад КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй шиидхэбэриие, мүн нүхэр Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые сэдьхэлээ ехээр ханан угтаа гэжэ депутат **З. Н. Сабитова** (Казахска ССР). мэдүүлбэ. Карагандын областиин предприятинуудай һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо тушаа хэдэн дурадхалнуудые тэрэ оруулаа.

Арадай ажахые саашадаа хүгжөөхэдэ промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ шэнэ гурим айхабтар ехэ туһа хүргэхэ гэжэ депутат **С. Бабаев** (Туркменскэ ССР) онсолон тэмдэглээ. Нефтиин, химическэ, хүнгэн, эдеэ хоолой болон промышленностиин бусад һалбаринуудай түргөөр хүгжэжэ байһан манай республикада улам олон мэргэжэлтэд хэрэгтэй болохо байна гэжэ Бабаев хэлэбэ. Тиимэһээнь министерствонүүдэй болон зургаануудай тараагдахада, тэндэһээ сүлөөрһэн хэдэн зуун инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд республикада эльгээгдэхэ, саашадаа Туркменидэ политехническэ институт нээгдэхэ ёһотой гэжэ тэрэ хэлээ. Гадна, нефтиин промышленностиин научно-шэнжэлэлгын институдай нэгэниинь манай республикада үгтэхэ ёһотой гэжэ үгэ хэлэгшэ дурадхаа.

—Залуушуулай ленинскэ союзай гэшүүд, манай бүхы залуушуул арадай ажахын хүтэлбэриие хубилган һайжаруулха тушаа партиин Центральна Комитедэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дурадхалнуудые халуунаар һайшаажа дэмжээд, энэ ехэ хэрэгые амжалтатайгаар бэелүүлхэ зорилгоор партийна, советскэ органуудта али болохо туһаламжа үзүүлхэ юм,—гэжэ ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь депутат **А. Н. Шелепин** хэлэбэ. Мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ тушаа асуудалда нүхэр Шелепин гол түлэб тогтоо. Дунда һургуулиие дүүргэгшэдые хэрэглэхэ тухай гүрэнэй зүгһөө тусхай түсэб зохёодог болое гэжэ тэрэ дурадхаа. Өөһэдтөө хэрэгтэй мэргэжэлтэдээ предприятинууд энээнһээ хойшо өөһэдөө бэлэдхэдэг, шэлэн олодог болоо һаань дээрэ гэжэ үгэ хэлэгшэ дурадхаба.

Экономическа районуудай промышленность, барилгын тэндэхи нютагһаань хүтэлбэрилэгдэдэг болоходонь, предприятида бэелүүлэгдэдэг научно-техническэ хүдэлмэри улам эршэмтэйгээр ябуулагдадаг болохо байна гэжэ Иртышгэсстройн начальник депутат **М. В. Инюшин** тэмдэглэбэ. Шэнэ гидростанцинуудые байгуулхада хэрэгтэй научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэри барилга дээрэнь ябуулха шухала гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ. Тиигээд Бухтарминска ГЭС дээрэ гидротехникын научно-шэнжэлэлгын институдай филиал нээе гэжэ тэрэ дурадхаа. Томо барилга бүхэндэ һайн мэргэжэлтэй, 30—50 инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэһэн научно-техническэ таһаг байгуулагдажа, эдэ хүдэлмэришэд научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэхэ, мүн ондоо научно-шэнжэлэлгын институдуудай, барилгануудай туйлалтануудыень ажал хүдэлмэридөө нэбтэрүүлхэ уялгатай байха.

СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент депутат **И. П. Бардин** хара металлурги хүгжөөхэ тушаа асуудалда тогтожо хэлээ. Тусхайлбал, шэнэ предприятинуудые бариха хэрэгые гуримшуулха шухала гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Богонихон болзор соо агрегадууд байгуулагдаха, тиихэдээ жэлэй туршада нэгэ хахад, хоёр миллион тонно продукци бүтээхэ доменно пеэшэнүүд баригдаха ёһотой.

Удаань СССР-эй Верховно Соведэй бүлэг депутадууд СССР-эй правительствода хандажа, иимэ асуудал табяа гэжэ түрүүлэгшэ мэдүүлбэ:

Ядерна буу зэбсэгые туршахаяа хаа хаанагүй болихо тушаа Советскэ правительство ямар хэмжээ абахаяа байнаб гэжэ СССР-эй Верховно Соведэй табадахи сесси дээрэ бүлэг делегадууд асууһан байгаа. Атомна, термоядерна буу зэбсэгые туршахаяа болихо тушаа агууехэ гурбан гүрэн—СССР, США, Англиин хоорондо тон ойрын болзорто хэлсээ баталха шухала гэжэ Советскэ правительство тиихэдэ харюусаһан байгаа.

Энэ асуудалай зүбшэн хэлсэгдэһэнһээ хойшо арбан һарын үнгэрөөшье һаа, баруун гүрэнүүдэй арсаһан дээрэһээнь, энэ асуудалаар Советскэ правительствын оруулһан дурадхалнууд дэмжэгдэнэгүй гэжэ бидэнэр шаналнабди. Хэтэрхэдээ хэдэн капиталистическэ гүрэнүүд, түбхын түрүүн США атомна дайнда бүри эршэмтэйгээр бэлэдхэдэг болоо.

Атомна, водородно буу зэбсэгэй туршалгые болюулха тухай уласхоорондын хэлсээн хэгдэхэ үды гээшэ гү, энэ асуудалые түргэн шиидхэхэ хэрэгтэ ямар һаад ушаруулагданаб гэжэ депутадуудта хөөрэжэ үгэхыень бидэнэр Советскэ правительствые гуйнабди.

Депутадууд В. Гришин, А. Корнейчук, А. Сембаев, В. Амбарцумян, Л. Леонов, П. Быков, Г. Буркацкая, А. Шелепин энэ гуйлтада гараа табяа.

Тиигээд үдэшын заседани дүүрээ гэжэ соносхогдобо.

***

СССР-эй Верховно Соведэй VII сессиин түгэсхэлэй заседани майн 10-най үглөөгүүр 10 часта Кремлиин Ехэ Ордон соо нээгдээ.

Зал соо айлшад олон, дипломатическа корпусой, советскэ болон гадаадын хэблэлэй ложонууд дүүрэн байба.

Правительственна ложонуудта нүхэд **Н. А. Булганин, Л. М. Каганович, А. И. Кириченко, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, Г. К. Жуков, Л. И. Брежнев, Н. А. Мухитдинов, Д. Т. Шепилов, Е. А. Фурцева, Н. М. Шверник, Ф. Р. Козлов, А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, П. Н. Поспелов** гэгшэдэй харагдахадань, депутадууд болон айлшад хүндэтэйгөөр угтаба.

Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседаниие хүтэлбэрилэгшэ, Союзай Соведэй түрүүлэгшэ депутат П. П. Лобанов Венгерскэ Арадай Республикын Гүрэнэй Суглаанһаа Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзай Верховно Соведэй нэрэ дээрэ амаршалгын бэшэг абтаба гэжэ мэдээсээд, тэрэнэй текстые соносхоо. Депутадууд тус мэдээсэлые нэрьемэ альга ташалгаар угтажа, хүл дээрээ бодобо.

Венгерскэ Арадай Республикын Гүрэнэй Суглаанда харюугай амаршалгын бэшэг эльгээхэ гэһэн дурадхалые СССР-эй Верховно Совет һайшаан абаа. Тэрэнэй текст бэлдэхыень СССР-эй Верховно Соведэй хоёр палатын гадаадын хэрэгүүдэй Комиссинуудта даалгагдаа.

Промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые улам һайнаар эмхидхэхэ тухай элидхэл тушаа 32 депутат үгэ хэлээ гэжэ түрүүлэгшэ мэдээсэбэ. Үгэ хэлэлгэ болюулха гэһэн дурадхал орожо, зүбшөөн абтаа.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь депутат **Н. С. Хрущев** депутадуудай, айлшадай зүгһөө халуунаар угтагдан, түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ.

СССР-эй Верховно Совет промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадаа бүри һайнаар эмхидхэхэ тухай Хуули, мүн СССР-эй Конституциин текстдэ хубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай Хуули нэгэн дуугаар баталан абаа.

Верховно Совет зүблэхэ зүйлэйнгөө удаадахи асуудалда орожо, СССР-эй Верховно Соведэй Указуудые батална. Энээгээр элидхэл хэхыень СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь депутат **М. П. Георгадзеда** үгэ үгтөө.

VI-дахи сессиһээ хойшо СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гаргаһан, Указуудые СССР-эй Верховно Совет нэгэн дуугаар баталаа.

Атомна ба водородно зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадалые болюулха тухай асуудалаар хэдэн депутадуудай зүгһөө СССР-эй Правительствода асуултын оролһонтой дашарамдуулан, ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй нэрэһээ мэдүүлгэ хэхыень СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй Министр А. А. Громыкодо үгэ үгтөө.

Ядерна зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадал болюулха гээшэ уласхоорондын шухала удхатай асуудал болоно, тиимэһээнь СССР-эй Верховно Соведэй тус асуудалда анхаралаа хандуулхань зүб гэһэн хэдэн депутадуудай һанамжые СССР-эй Министрнүүдэй Совет зүбшөөрнэ гэжэ түбхын түрүүн мэдүүлхэ хэрэгтэй байна гэбэ.

Хэдэ хэдэн гүрэнүүдэй нөөсэ хэрэгсэлнүүдынь һүйдхэлтэй ба аюултай зэбсэгүүдые үйлэдбэрилхэ ябадалда үдэрһөө үдэртэ улам ехээр зорюулагдадаг боложо байна, энэнь мүнөө бүгэдэндэ мэдээжэ. Илангаяа атомна, водородно зэбсэг тушаа тиигэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Советскэ Союзай атомнашье, водородношье зэбсэг бүтээн гаргаха баатай болонхой байһыень һайн мэдэнэт гээд нүхэр Громыко үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. Мүнөөнэй уласхоорондын оршон байдал, дэлхэйе түгшүүрилтэй байлгаха гэһэн зарим гүрэнүүдэй, түбхын түрүүн Америкын Холбоото Штадуудай политика бидэниие иимэ хэмжээ абаха баатай болгоно. Зарим оронуудтахи эзэрхэг түримхэй бүлэг этэгээдүүдэй зүгһөө баадхагдажа, тон аюултай зэбсэг, үйлэдбэрилгын талаар ехэ ехэ гүрэнүүдэй үрдилдэн һорихо ябадалай дэлгэрһэн дээрэһээ иимэ хэмжээ абаха баатай болонобди.

Эб найрамдалай ба уласхоорондын харилсаа холбооной политикадаа үнэн байдаг Советскэ Правительство атомна ба водородно зэбсэг хэрэглэхэ ябадал огто болюулха, тэдэниие бүримүһэн хорихо гэһэн сэхэ шууд эрилтэ табидаг байна гэжэ министр мэдүүлбэ. Баруун гүрэнүүд, түбхын түрүүндэ Америкын Холбоото Штадууд, энэ зэбсэг хорихо хэрэгые үсэд нэтэрүүгээр буруушаадаг, уласхоорондын хэлсээ хэхэ ябадалые таһалдуулдаг байха юм. Тэдэнэр хэлсээ баталха ябадал тохёолдуулхагүй гэжэ оролдон, али бүхы һаад тойбо тохёолдуулхатаяа хамта, энэ зэбсэгээ улам ехээр нэмээжэ байнхай.

Нүхэр Громыко буу зэбсэг хуряаха тухай асуудалаар Лондондо хэгдэжэ байгаа хэлсээнүүд тушаа тогтон хэлэбэ. Энэ хэлсээнэй ямараар дүүрэхэ тухай тобшолол хэхэнь мүнөө дан эртэ байна гэжэ тэмдэглээ.

Гэхэ зуура, Советскэ Союзай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй тооe хороохо тухай асуудалааршье (өөрынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүдые СССР-эй нилээд ехээр хорооһониинь элитэ), атомна ба водородно зэбсэг тухай асуудалааршье гүрэнүүдэй хоорондо хэлсээнэй үшөө баталагдаагүй байһан ушарые Советскэ Союз анхаралдаа абаха баатай болоно гэжэ министр тэмдэглэбэ. Энэ ямар ушартайб гэхэдэ, аюулгүй байдал сахилгын аша туһада, бүхы социалистическэ лагериин аша туһада, тэрэшэлэн бүгэдэниитын эб найрамдал сахиха ябадалай аша туһада орон доторoo атомна ба водородно зэбсэг үйлэдбэрилжэ үргэлжэлхэ, атомна ба водородно шэнэ түхэлэй бомбонуудые, шэнэ янзын ракетнэ зэбсэгүүдые бүтээжэ, оронойнгоо хамгаалхы хүсэ шадалые бүхы аргаар бэхижүүлжэ үргэлжэлхэ баатай бологдоно. Советскэ Союзнай мүн лэ атомна ба водородно зэбсэг туршан тэһэлнэ. Тиигээгүйдөө аргамнайгүй. Юундэб гэхэдэ, тиимэ туршалганууд атомна ба водородно зэбсэг бүтээдэг бусад гүрэнүүдэй зүгһөө, нэрлэн хэлэбэл: Америкын Холбоото Штадуудай ба Великобританиин зүгһөө хэгдэдэг байна бшуу. Атомна ба водородно зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадал болюулая гэжэ Советскэ Союз нэгэнтэ бэшэ дурадхаһан байгаа.

Тэрээнһээ гадна, атомна ба водородно зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадалые болюулха асуудал ондоо асуудалһаа илгажа амяарлаха, буу зэбсэг хуряалгын бусад асуудалнуудаар үгэеэ ойлголсолгоһоо дулдыдангүй үгэеэ ойлголсохо ябадал туйлаха гэжэ Советскэ Правительство дурадхаһан байха юм. Энэ асуудалаар США-гэй, Великобританитай үгэеэ ойлголсолгые хүнгэдхэхэ гэжэ оролдон, Советскэ Правительство атомна ба водородно зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадалые тусхай болзор соошье һаань, болюулха тухайда үгэеэ ойлголсоёл гэжэ тэдэ гүрэнүүдтэ һаяхан дурадхаа. Зүгөөр, алишье дурадхалнай США-гэй ба Великобританиин правительствонуудай зүгһөө дэмжэгдээгүй байһаар гэжэ нүхэр Громыко мэдүүлбэ.

Тэрэнэйнгээ һүүлээр СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр ядерна зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадалые болюулха дурагүйшүүлэй дурдадаг «баримтануудые» шүүмжэлээ.

Нүхэр Громыко түгэсхэл доторoo иигэжэ мэдүүлбэ: Советскэ Союз ядерна зэбсэг хорихын түлөө, энэ зорилго шиидхэхэ хэрэгые хүнгэдхэхөөр, арад түмэндэ айхабтар хүндэ хүшэр хойшолон тохёолдуулжа болохо атомна дайнай аюулые зайсуулгада туһа дүхэм болохоор алибаа алхам хэхын түлөө Советскэ Союз саашадаашье сэхэ шууд тэмсэхэ байха.

Депутат **А. Е. Корнейчук** (Украинска ССР) үгэ хэлэбэ. Хэдэн депутадуудай асуудалда харюу болгожо Советскэ Союзай Правительствын үмэнэһөө СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр нүхэр Громыкын хэһэн мэдүүлгые ехэ анхаралтайгаар, ханангяар шагнабабди. Нүхэр Громыкын хэһэн мэдүүлгэнь, хүниие олоор хюдаха зэбсэг хуряахын, хоримжолхын түлөө, термоядерна тэһэрэлгэнүүдые хэжэ туршаха ябадал болюулхын түлөө саг үргэлжэ тэмсэжэ байдаг манай Правительствын сэхэ шууд хараа бодолые үшөө дахин гэршэлэн харуулба. Хүн түрэлтэниие атомна ба водородно зэбсэгэй һүйдхэлһөө абарха гэжэ оролдодог манай Правительствын, партиин оролдолгые бидэ, советскэ хүнүүд үнэн зүрхэнһөө һайшаан дэмжэнэбди. Иимэ арюун һайхан эрмэлзэлгыемнай бусад арадууд мүн лэ дэмжэдэг байна. Агууехэ Хитад оронһоо гадна, арадай демократиин оронууд бидэнтэй хамта ябана. Европын ба Азиин бэеэ даанги гүрэнүүд яаралтайгаар зэбсэглэхэ ябадалда эсэргүү мэдүүлгэеэ бидэнтэй хамта ходо нэгэдхэдэг боложо байнхай. Бүхы дэлхэйн тоо томшогүй олон эгээлэй хүнүүд мантай һанал нэгэтэй байна.

Энэ сессимнай промышленностяа бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо хэрэгтэ, зохёон байгуулхы амгалан ажалда зорюулагдана. Энэ үедөө США-гэй Конгресстэ, Великобританиин Парламентда бэшэгтэйгээр хандаа һаамнай һайн байгаа. Уласхоорондын оршон байдалай хурсадабашье, США-гэй Конгрессэй гэшүүд, Великобританиин Парламентын гэшүүд СССР-эй Верховно Соведэй энэ алхамые зохистой соонь сэгнэхэ гэжэ этигэхэ хүсэлэнтэй байнабди гэжэ нүхэр Корнейчук хэлэбэ.

Трибунада депутат **Л-Ф. А. Иллисон** (Эстонско ССР) гараба. Дайн-ба эб найрамдал тухай асуудал мүнөө бүхы арадуудай, бүхы хүн түрэлтэнэй сэдьхэл бодолые хүдэлгэжэ байна. Советскэ Правительство совет арадайнгаа хэлбэришэгүй хүсэл зоригые—бүхы арадуудтай эб эетэй байха, асари ехэ зохёон байгуулхы ажалаа үргэлжэлүүлхэ, гэһэн хүсэл бодолые баримтална. Манай ороной ажалшад Советскэ Правительствын эб найрамдалта политикые нэгэн һаналтайгаар дэмжэдэг.

Атомна ба водородно зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадал хоримжолхо зорилготой Советскэ Правительствын хэмжээнүүдые һайшааха, тэрэшэлэн дэлхэйн шэнэ дайнай аюул зайсуулхын тулада бүри ехэ оролдолго гаргахыень Правительстводаа даалгаха гэжэ нүхэр Иллисон дурадхал оруулба.

Фашистска Германиин үүдхэһэн дэлхэйн хоёрдохи дайе Советскэ Союзай, США-гэй ба Великобританиин арадууд, эб найрамдалта бусад арадуудтай хамтадаа, илалта түгэсөөр дүүргэһэн үдэрһөөнь хойшо үсэгэлдэр 12 жэл гүйсөө гэжэ депутат **Б. Ф. Аманова** (Узбекскэ ССР) хэлэбэ. Тон ехэ гэмтэл, хохидол үзэжэ, энэ илалта туйлагдаһан байгаа. Дайнай хэһэн шарханууд эдэгээгдээ. Тиигэбэшье, тэрэнэй урщагта хэрэгүүд мүнөө үшөөл һанагдадаг байһаар. Бидэ, советскэ хүнүүд манай Эхэ ороной хэдэн миллион хүбүүд, басагадай үхэһэн ба гэмтэһэн тухайда мартаагүйбди, хэзээшье мартахагүйбди.

Эзэрхэг түримхэйнэрые бута сохигшо арадууд тоо томшогүй олон хохидолдо орохо зуураа, дайнай дахинаа болохоор бэшэ харилсаа гүрэнүүдэй хоорондо тогтоогдохо бэзэ гэжэ сэдьхэһэн байгаа. Гэбэшье, энэ найдабаринь үшөөл хүсэлдөөгүй байһаар. Шэнэ дайнай аюул мүнөө хүрэтэр зайсуулагдаадүй. Үхибүүд болон эхэнүүдэйнгээ һанаа зоборигүй байхын, манай ахадүүнэр болон эсэгэнэрэй үнэтэ ами наһые сахихын тула асуудал табиха, атомна зэбсэг бүтээдэг оронуудай парламентнуудай үмэнэ тиимэ зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадал болюулха асуудал дахинаа табиха гэһэн дурадхалые эхын энэрхы сэдьхэлһээ дэмжэнэб гээд депутат Аманова мэдүүлбэ.

Хүниие олоор хюдаха, бүхы хүн түрэлтэндэ үзэгдөө дуулдаагүй ехэ аюул хохидол тохёолдуулха ядерна зэбсэг хорихо асуудал үшөөл хүсэд шиидхэгдээгүй байна гэжэ депутат **Н. В. Попова** (РСФСР) хэлэбэ. Энэ ушар арадуудай дунда ехээр һанаата болохо ябадал үүдхэнэ. 90 ороной 200 миллион эхэнэрнүүдые түлөөлдэг. Эхэнэрнүүдэй демократическа федераци бүхы дэлхэйн эхэнэрнүүдэй эрмэлзэлгэ, эрилтые үндэһэ болгон, атомна ба водородно зэбсэг хуряахын, хоримжолхын түлөө, тэрэниие туршан тэһэлхэ ябадал зогсоохын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэжэ байна. Эхэнүүдэй уласхоорондын саг үргэлжын комитет термоядерна зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадалые болюулха, иимэ туршалгануудай һандаралта хойшолонгуудһаа үхибүүдэй ами наһа ба элүүрые сахин хамгаалха эрилтэ табинхай. Энэ комитет атомна ба водородно бомбонуудые туршан тэһэлхэ ябадал саг зуурашье һаань болюулха эрилтэтэйгээр США-гэй, СССР-эй, Великобританиин правительствонуудта хандаһан байха юм.

Депутат Попова Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй гадаадын хэрэгүүдэй Комиссинуудай даалгабаряар, Америкын Холбоото Штадуудай Конгресстэ, Великобританиин Парламентда СССР-эй Верховно Соведэй хандаха Хандалгын проектые сессиин үзэмжэдэ табиба.

Депутат **Х. Ширмамедовай** дурадхалаар, атомна ба водородно зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадал хоримжолхо хэмжээнүүд тухай хэдэн депутадуудай асуулта тушаа, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын мэдүүлгэ тушаа тогтоолые Верховно Совет нэгэн һаналаар баталан абаба. Атомна ба водородно зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадалые энэ дары, хаа хаанагүй болюулха тухай асуудалаар Советскэ Союзай Правительствын баримталдаг политика, бэелүүлжэ байгаа хэмжээнүүд тэрэ тогтоол дотор һайшаагдаба.

Тэрэшэлэн ядерна зэбсэг туршан тэһэлхэ ябадалые хоримжолхо тухай асуудалаар США-гэй Конгресстэ, Великобританиин Парламентда хандаха СССР-эй Верховно Соведэй Хандалгые хоёр палатын гадаадын хэрэгүүдэй Комиссинуудай дурадхаһанай ёһоор мүн лэ нэгэн дуугаар баталан абаа.

Удаа тээнь Национальностьнуудай Соведэй гадаадын хэрэгүүдэй Комиссиин түрүүлэгшэ депутат **Н. А. Мухитдинов** Венгерскэ Арадай Республикын Гүрэнэй Суглаанда СССР-эй Верховно Соведэй эльгээхэ амаршалгын бэшэгэй текстые соносхобо. Венгерскэ Арадай Республикын Гүрэнэй Суглаанда, тэрээгээр дамжуулан бүхы венгер арадта СССР-эй Верховно Соведэй хандаһан амаршалгые депутадууд болон айлшад удаан альга ташалгаар угтаа.

СССР-эй Верховно Соведэй VII сессиин зүбшэн хэлсэхэ зүйл дууһаад, сесси дүүрээ гэжэ соносхогдобо.

(ТАСС).

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ VII СЕССИ

Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэhэн түгэсхэлэй үгэ

Нүхэд депутадууд!

Партиин Центральна Комитедэй, мүн Министрнүүдэй Соведэй оруулhан дурадхалнуудые Верховно Соведэй депутадууд hайшаана гэжэ промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадаа hайжаруулха тухай асуудалые зүбшэн хэлсэлгэ харуулба. Тиигэжэ энэ асуудалаа зүбшэн хэлсэжэ дүүргээд, тус асуудалаар СССР-эй Верховно Соведэй Хуулинуудые баталха болобобди.

Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгагдахада, ойрын болзор соо манай промышленность тон ехээр хүгжэхэ, барилгада шэнэ амжалтанууд туйлагдаха байна гэжэ ажалшадай нэгэн дуугаар найдажа байhан тухайнь сессидэ үгэ хэлэhэн депутадуудшье, мүн сессиин урда тээ үнгэрhэн бүгэдэарадай зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшадшье тэмдэглээ.

Ажахын хүтэлбэриие хубилгаха талаар Верховно Соведэй депутадууд тодорхой дурадхалнуудые оруулаа. Эндэ оруулагдаhан олон дурадхалнууд Хуулинуудай проектнүүдтэ хараада абтаhан байна. Үлэhэн бүхы дурадхалнуудые СССР-эй Министрнүүдэй Совет, Госплан, тэрэшэлэн союзна республикануудай министерствонүүд, правительствонууд, хизаарнуудай, областьнуудай нютагай советскэ, партийна болон ажахын организацинууд зүбшэн хэлсэжэ үзөөд, бүхы ажал хүдэлмэреэ саашадаа hайжаруулха зорилгоор тэдэниие хараадаа абаха уялгатай.

Арадай ажахын элдэб hалбаринуудта болон элдэб экономическа районуудта айхабтар ехэ арга боломжонууд бии гэжэ өөhэдынгөө республикануудай, областьнуудай предприяти, барилгануудай тодорхой жэшээ дээрэ СССР-эй Верховно Соведэй олон депутадууд харуулаа. Бэе бэетээ холбоогүй олон эмхи зургаануудай бии байhанhаа ушардаг дутагдалнуудые усадхажа, арга боломжонуудаа эзэн ёhоор хэрэглэбэл, нэмэлтэ мүнгэ ехэ барилгануудта hомолонгүйгөөр, бии байhан машина техникэеэ хэрэглэжэ, промышленна продукци бүтээлгын ниитэ хэмжээе тон ойрын сагта эрид дээшэлүүлжэ шадахабди гэжэ үгэ хэлэгшэд зүб тэмдэглээ.

Ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгагдахада, шэнэ техникэ бушуу түргэнөөр хүгжэхэ, ажал хүдэлмэриин технологи hайжарха, комплексно механизаци, автоматизаци үргэнөөр хүгжэхэ, тэрэшэлэн тусхай мэргэжэлтэй hалбаринуудые байгуулха, предприятинуудые хамжуулан хүдэлгэхэ хэрэг hайжарха байна гэжэ мүн лэ зүб тэмдэглэгдээ.

Гэбэшье, ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгаhанай эгээл шухала, туhатай зүйлынь юуб гэхэдэ, манай промышленностьда, барилгада хүдэлжэ байгаа хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэл хэшээлынь, оюун бэлигынь хэмжээлэшэгүйгөөр бадаруулагдаха байна.

Бүхэсоюзна гү, али республиканска тус тус hалбаринуудай министерствонүүдтэ орходоо экономическа захиргаанай районуудта байгуулагдаhан Арадай ажахын соведүүд предприятинуудта, барилгануудта тон ойро байжа хүтэлбэрилхэ, Совнархозууд предприятинуудай хэрэглэмжыень эрхим hайнаар мэдэжэ, хүдэлмэришэнэй коллективүүдтэ түшэглэн, предприяти, барилгануудые тодорхойгоор, hайнаар хүтэлбэрилдэг болохо байна.

Орско никелевэ комбинадта мастераар хүдэлдэг депутат Озерцовагай, мүлидэг станогуудай Москвагай заводой токарь Быковэй, Кузнецкэ металлургическа комбинадай мартеновскэ цехын ахалагша мастер Приваловай болон бусад нүхэдэй хэлэhэн үгыень шагнахадаа, ажахын хүтэлбэриие хубилгаха хэрэгтэ манай ажалшадай ямар ехэ анхаралтайгаар хандажа байhые эли тодоор харанабди. Ажал хүдэлмэреэ саашадаа hайжаруулха тухай асуудалнуудые хүдэлмэришэд гүрэн түрын ёhоор табижа, зүбшэн хэлсэдэг байhан тухайнь тэдэнэр hайнаар хөөрэжэ шадаа.

Ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгые хубилгаха тушаа асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдээ, предприятинуудай, барилгануудай коллективүүд гансал өөhэдынгөө предприятиин зорилгонууд тухай хөөрэлдэдэггүй, харин промышленностиин нэгэ ехэ hалбариие гү, али тэрээнтэй холбоотой бусад hалбаринуудые хүгжөөхэ талаар шухала зорилгонуудые табидаг байhаниинь өөрынгөө районой, областиингоо гү, али республикынгаа байгаалиин баялигые, арга боломжонуудые эрхим hайнаар ашаглаха тушаа зорилгонуудые табидаг байhаниинь hайшаалтай.

Тус тус республикануудта, тусхайлбал, Российска Федерацида, Украинада, Азербайджанда зарим промышленна министерствонүүдые байлгаhанай хэрэг бии гү гэhэн асуудалаар сесси дээрэ олон хүнүүд үгэ хэлээ.

Нүүрhэнэй промышленностиин, тэрэшэлэн хара болон үнгэтэ металлургиин республиканска министерствонүүдые, мүн промышленностиин эдэ hалбаринуудай барилгын министерствонүүдые байгуулhанай хэрэггүй гэжэ депутадууд Козлов, Кальченко, Засядько, Кунаев, Кириленко болон бусад хэлэhэн байна. Эдэ hалбаринуудай промышленна предприятинуудые Совнархозууд зүбөөр хүтэлбэрилжэ шадаха гэжэ эдэ нүхэд тэмдэглээ. Тэдэнэй хэлэhэн hанамжыень эндэ дэлгэрэнгыгээр хэлэhэнэй үлүү. Юуб гэхэдэ, иимэ министерствонүүд юундэ байгуулагдаха ёhогүйб гэжэ тэдэнэр үнэншэмэ тодорхойгоор хэлэhэн байна. Эдэ нүхэдэй оруулhан дурадхалнууд зүб гэжэ hанагдана. Тиимэhээнь тэдэниие батална шухала.

Гэхэтэй хамта, промышленностиин зарим hалбаринуудаар зарим союзна республикануудта министерствонүүдые байгуулбал дээрэ гэжэ хэдэн хүн дурадхаа. Азербайджанска республикада Нефтиин промышленностиин министерство хэдэн жэлэй туршада байха зуураа ехэ туhатай, аша үрэтэй юумэ хэдэг байгаа. Тиимэhээнь тэрээниие үлөөхэ шухала гэжэ депутат Мустафаев хэлэhэн байна.

Российска Федерацида Нефтиин промышленностиин республиканска министерство байгуулагдаха ёhотой гэжэ зарим нүхэд дурадхаа. Ушарынь, РСФСР-эй элдэб экономическа районуудта байрлаhан олзоборинуудта нефть ехээр абтадаг байха юм. Мүн РСФСР-эй Ой модоной промышленностиин республиканска министерство байгуулагдаха ёhотой гэhэн hанамжа хэлэгдээ. Юуб гэхэдэ, модоной ехэнхи хубинь РСФСР-hээ абтадаг. Гадна, эндэ бэлэдхэгдэhэн модон арадай ажахын бүхы hалбаринуудта, бүхы союзна республикануудта хэрэглэгдэдэг байна.

Ой модоной промышленностиин hалбариие нэгэ газарhаа үшөө ямар шалтагаанhаа хүтэлбэрилхэ ёhотойбибди гэхэдэ, промышленна центрнүүдhээ аяар холо байдаг нютагуудта модон бэлэдхэгдэдэг, тиимэhээнь республиканска министерствонүүдhээ ой модоной промышленностиин предприятинуудые хүтэлбэрилбэл дээрэ болоно.

Мүн РСФСР-эй Саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин республиканска министерство байгуулха гэhэн дурадхал оруулагдаа.

Гадна, Российска Федерацида, Украинска республикада Барилгын республиканска министерствонүүд байгуулагдаха ёhотой гэhэн дурадхал зарим нүхэд оруулаа.

Эдэ бүхы дурадхалнуудые анхаралтайгаар шэнжэжэ үзэхэ шухала. Гэбэшье, СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ эдэ дурадхалнуудаар тусхай шиидхэбэринүүд абтаха ёhогүй. Союзна республикануудай Верховно Соведүүд эдэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсээд, hүүлээрнь таарамжатай шиидхэбэринүүдые гаргаха ёhотой. Тиимэhээнь, «Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадань hайжаруулха тухай» Хуулида промышленностиин болон барилгын республиканска министерствонүүдые байгуулха тухай статьяе оруулхагүй гэжэ Хуулиин түрүүшын проектдэ хараалагдаhан байна. Верховно Совет Хуулиин проект зохёохо комисси hунгаhан байгаа. Энэ комиссинь заседани дээрээ тиимэ шиидхэбэри гаргаа.

Союзна болон илангаяа оборонно министерствонүүд тушаа хэлэhэн үгэнүүд дээрэ тогтожо хэлэхэ хэрэгтэй. Оборонно промышленностиин предприятинуудые хүтэлбэрилдэг Бүхэсоюзна министерствонүүд хуушаараа үлөөгдэхэ ёhогүй гэжэ нүхэр Засядько хэлээ. Иимэ дурадхал мүнөө оруулхадань үшөө эртэ байна.

Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые хубилгаха тухай асуудалай түрүүн зүбшэн хэлсэгдэжэ эхилхэдэ, бүхы промышленна министерствонүүдые үгы болгохо гэжэ дурадхагдаhан юм. Гэбэшье, саашадаа зүбшэн хэлсэжэ, олон хүнүүдэй hанамжануудые дуулаад байхадаа, зарим союзна министерствонүүдые үлөөбэл дээрэ гэжэ мэдэрhэн байнабди.

Оборонно промышленностиие эрхилдэг министерствын предприятинууд экономическа захиргаанай районуудай Арадай ажахын соведүүдэй мэдэлдэ байха юм. Совнархозууд эдэ предприятинуудые хүтэлбэрилхэ. Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые түсэбэй ёhоор хубилган, хүтэлбэрилгын шэнэ гуримда орходоо манай промышленностиин энэ hалбаринуудай хойноhоо түбэй газарhаа хиналтаяа hулаpуулхагүй зорилгоор, дурсагдаhан министерствонүүдые үлөөхэ шухала гэжэ элидхэл соошье, зарим депутадуудай хэлэhэн үгэнүүд соошье тэмдэглэгдэhэн байгаа.

Тиихэдээ эдэ министерствонүүдэй хэдэг ажал хүдэлмэриинь хубилгаха шухала. Эдэ министерствонүүд тусхай hалбаринуудай хүгжэлтые түсэблэхэ, предприятинуудые дээдэ зэргын техникээр хангаха, научно-шэнжэлэлгын болон проектно-конструкторска хүдэлмэри ябуулха түсэбүүдые зохёожо, тэдэнэй ямараар бэелүүлэгдэжэ байhыень хинан шалгаха уялгатай байха байна. Тиихэдээ үлөөгдэhэн министерствонүүд тус тус предприятинуудые сэхэ хүтэлбэрилхэеэ болихо ёhотой.

Үлөөгдэhэн союзна министерствонүүдэй эрхилдэг промышленностиин hалбаринуудаар Госпланда тусхай таhагуудые байгуулhанай үлүү болоно. Тиимэ таhагуудай байгуулагдаа hаа, хоёр органууд нэгэл хэрэгые эрхилхэ болоно бшуу.

Депутат Ульджабаевай хэлэhэн үгэ тухай хэдэн үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Нүхэр Ульджабаев олон асуудалнууд дээрэ тогтожо хэлэхэ зуураа, гүрэнэй шалгалтын организаци байгуулха гэжэ дурадхаа. Тэрэнэй дурадхаhанай ёhоор, гүрэнэй шалгалтын республиканска министерствонүүд үгы болгогдожо, госконтролиин бүхы хэрэгүүдые ороной түбтэ байдаг нэгэл зургаан эрхилхэ ёhотой болоно.

Нүхэр Ульджабаев энэ асуудалаар буруу hанамжа баримтална гэжэ бидэнэр тоолонобди. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй оруулhан дурадхал промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые хубилгаха ябадалда зүрюу байна. Мүнөөмнай предприяти, барилгануудые хүтэлбэрилдэг органууд нютаг нютагуудта, экономическа захиргаанай районуудта, союзна республикануудта байрлахань ха юм. Харин тиихэдэ нүхэр Ульджабаев госконтролиин нютагай органуудые үгы болгохо гэжэ дурадхажа байна.

Гүрэнэй шалгалтын органуудые хубилгахадаа, тэдэниие нютаг нютагуудта, экономическа захиргаанай районуудта дүтэлүүлжэ байрлуулбал, таарахаар гэжэ hанагдана.

Совнархозуудта шалгалтын хүдэлмэри hайнаар ябуулха шухала. Мүн энэ талаар ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй үүргэ дээшэлүүлэгдэхэ ёhотой.

Мүнөө боложо байhан Верховно Соведэй сесси дээрэ шалгалта яажа эмхидхэхэб, шалгалтын ямар органуудые байгуулхаб гэhэн асуудал шиидхэгдэхэ ёhогүй гэжэ hанагдана. Энэ асуудалые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ үзөөд, тусхай дурадхалнуудые оруулhанайнгаа hүүлээр лэ шиидхэбэри гаргаха болонобди.

Бэе бэедээ түүхэй эд, материал гэхэ мэтые бэлэдхэн үгэлсэжэ байха тушаа уялгануудаа бэелүүлхэ талаар промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ тухай хэлэхэ хэрэгтэй. Түүхэй эд, материал, хабсаргагдадаг элдэб хэрэгсэлнүүдые предприятинуудай хоорондоо бэлэдхэн үгэлсэжэ байха хэрэгые зүбөөр эмхидхэжэ, предприяти бүхэн, Совнархоз бүхэн абаhан уялгаяа энэ талаар ямараар дүүргэнэб гэжэ хинан шалгаха шухала гэжэ зарим делегадууд хэлээ.

Энэ талаар зарим предприятинуудай, Совнархозуудай хоорондо арсалдаанууд, тоосолдоон гаража болохо байна.

Тиимэhээнь, тэдэнэй арсалдаае шиидхэхэ органууд экономическа захиргаанай районуудта, тэрэшэлэн республикануудта байгуулагдаха ёhотой. Мүн иимэ асуудалнуудые шиидхэдэг түбэй газарай органуудые шангадхаха тушаа асуудалые бодомжолхо ёhотойбди.

Элдэб хэрэгсэлнүүдые болон материалнуудые ондоо предприятинуудта бэлэдхэжэ үгэхэ тушаа абаhан уялгануудынь предприятиин хүтэлбэрилэгшэдөөр, Совнархозуудай хүдэлмэрилэгшэдөөр наринаар, саг соонь дүүргүүлхын тулада абтаха тусхай хэмжээнүүдые хараалха хэрэгтэй. Абаhан уялгаяа дүүргэдэггүй хойрог хүдэлмэрилэгшэд гансал зэмэлүүлээд дүүрэхэ бэшэ, харин гарзыень тэхэрюулхэ уялгатай.

Гүрэнэй жаяг заршамые дүүргээгүй хүдэлмэрилэгшэдые ажалhаань гаргажа, доогуур тушаалда оруулха гэhэн хэмжээ хараалбал зохистой байжа магадгүй. Мүн түүхэй эд, материал зарим нэгэн хүтэлбэрилэгшын бэлэдхэжэ үгөөгүй дээрэhээнь гараhан гарзые энэ талаар гэмтэй хүнүүдээр түлүүлхэ гурим тогтоогоо hаа таарамжатай байжа болохо.

Нүхэд депутадууд!

«Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадань hайжаруулха тухай» Хуулиин проектые Верховно Соведэй сесси дээрэ hунгагдаhан комисси хаража үзөөд, тус дурадхалаар хэгдэhэн бүхы ажаглалтануудые мүн лэ хаража үзөө. Комиссиин хаража үзэhэн Хуулиин проектын шэнэ текст депутат бүхэндэ барюулагдаба. Хуулиин проектые бүхы дээрэншье, тэрэшэлэн Комиссиин дурадхаhан заhабаринуудыешье эндэ уншаhанай хэрэггүй гэжэ hананаб.

Проектдэ оруулхаар дурадхагдаhан хоёр заhабари дээрэ тусгаар тогтожо хэлэхэ шухала. Эдэнь Хуулиин түрүүшын проектын 15-дахи болон 19-дэхи статьянууд болоно. Республиканска министерствонүүд тухай хэлэгдэhэн 15-дахи статьяе проектhээ гаргаха. Дээрэ хэлэгдэhэнэй ёhоор, энэ асуудалые союзна республиканууд шиидхэхэ ёhотой. Союзна республикануудай Верховно Соведүүд энэ асуудалаар тусхай шиидхэбэри гаргаха.

Хуулиин проектын 19-дэхи статьяда СССР-эй Госпланай дүүргэхэ үүргыень, мүн шэнэ байдалда тэрэнэй бэелүүлхэ зорилгонуудые дэлгэрэнгыгээр тодорхойлхо шухала гэжэ тоологдоо.

Бусад заhабаринууд болон лаблаhан зүйлнүүд танда тараагдаhан материал соо хэлэгдэнхэй. Тэдэниие нэмэжэ тайлбарилhанай хэрэггүй.

«СССР-эй Конституциин (Үндэhэн Хуулиин) текстдэ хубилалта, нэмэлтэ оруулха тухай» Хуулиин проект мүн лэ депутадуудта үгтэнхэй. Проект соо хэлэгдэhэн хубилалта болон нэмэлтэнүүд «Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадань hайжаруулха тухай», СССР-эй Верховно Соведэй баталамжада табигдаhан Хуулиhаа гарана.

Нүхэд депутадууд!

СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сесси манай ороной ажабайдалай тусгаар шухала асуудалые зүбшэн хэлсэбэ. Энэ асуудалые шиидхэхэдээ, Советскэ Союзай арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ шэнэ ехэ алхам хэхэбди.

Мүнөө тон богонихон болзор соо ажахыгаа хүтэлбэрилхэ хэрэгые эмхитэйгээр хубилгаха зорилго бидэнэй урда табигдаба. Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгагдахада, промышленность, барилгын бүхы hалбаринуудые техническэ талаhаань бүри үндэр хэмжээтэйгээр хүтэлбэрилдэг болохо байнабди.

Тусхай мэргэжэлтэй олон hалбаринууд байгуулагдаха, мүн предприятинууд зүбөөр, олоороо хамжан хүдэлдэг болохо. Бэе бэетээ холбоо барисаагүй олон зургаануудай байhан дээрэhээ урдань хэрэглэгдээгүй байhан туйлай ехэ арга боломжонууд мүнөө ашаглагдаха. Гадна, ажахыгаа шэнэ гуримаар хүтэлбэрилдэг болоходомнай, хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд бүри hайнаар хэрэглэгдэдэг болохо юм.

Арадай ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ союзна республикануудай эрхэ улам үргэдэхэ. Тиигэжэ бүхы республикануудай экономико болон соёл болбосоролынь саашадаа ехээр hалбаран, хүгжэхэ, Советскэ Союзай бүхы арадуудай ахадүүгэй хани барисаан улам бэхижэхэ юм.

Хараалагдаhан хэмжээ-ябуулгануудай бэелүүлэгдэхэдэ, демократическа централизм тушаа, социалистическэ ажахые түсэбэй ёhоор эрхилхэ тушаа Ленинэй hург[аал] саашадаа хүгжөөгдэхэ. Ажах[ые] хүтэлбэрилгэ хубилгахада ажах[ые] хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ үргэн о[л]... ажалшад хабаададаг болохо. Т[иим]... гэжэ олон миллион советскэ хүн[ү]дэй үүсхэл хэшээлынь, оюун бэ[лиг]ынь улам бадаруулагдаха байн[а].

Гадна, нютагай советскэ, парти[й]на, ажахын бүхы организацинууд ажахын үмэнэ табигдаhан зорил[го]нуудые бэелүүлхэ талаар улам е[хэ] үүргэ дүүргэдэг боложо, тэдэ[нэй] харюусалгань дээшэлхэ.

Манай ороной хүгжэлтынгөө ш[э]нэ шатада ороhые СССР-эй Ве[р]ховно Соведэй сесси гэршэлэн х[а]руулба. Социализм байгуулха т[у]шаа Ленинэй зохёоhон түсэбүүд[ые] бодото дээрэнь бэелүүлэн, сов[ет] арад 40 жэлэй туршада ямар е[хэ] амжалта туйлааб гэжэ энэ сесси[]най харуулаа. Мүн Коммунисти[че]скэ партиин XX съездын табиhа[н] агуусхэ зорилгонуудые бодото д[ээ]рэнь бэелүүлхээр совет арад[...] эрид шиидэнхэй байhыень сесс[и] харуулба.

Коммунистическэ парти болон со[]вет арад бата бэхи нэгэдэлтэй гэж[э] СССР-эй Верховно Соведэй сесс[и] үшөө дахин харуулаа. Коммунисти[]ческэ парти, совет арад мана[й] эгүүридэ мүнхэ багша Владими[р] Ильич Ленинэй зааhан замаар ба[та] найдамтайгаар дабшажа, комм[у]низм байгуулха түүхэтэ зорил[го]нуудые амжалтатайгаар шиидхэ[жэ] байна.

Нүхэд, шэнэ амжалтануудые илалтануудые туйлахын түлөө тэ[м]сэн урагшаа дабшая! **(Үни удаа[н] үргэлжэлhэн, нэрьемэ альга таша[л]га).**

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

Атомна, водородно зэбсэг туршахаяа болихо хэмжээнүүд тухай СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд Гришин, Корнейчук, Сембаев, Амбарцумян, Леонов, Быков, Буркацкая, Шелепин гэгшэдэй бэшэhэн бэшэгые, тэрэшэлэн СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр нүхэр Громыкын мэдүүлгые хаража үзөөд, СССР-эй Верховно Совет иигэжэ тогтообо:

Атомна, водородно зэбсэг туршалгые хойшолуулшагүй түргөөр, хаа хаанагүй хорихо тухай Советскэ правительствын бэелүүлжэ байгаа политикые, тэрэшэлэн бодото хэмжээнүүдыень hайшаааха.

Москва, Кремль.

1957 оной май 10.

Венгриин Арадай Республикын Гүрэнэй Суглаанда СССР-эй Верховно Соведэй эльгээhэн амаршалга

Хүндэтэ нүхэд, ханинар!

Хани ёhоной амаршалга эльгээhэнэйнь түлөө Венгриин Арадай Республикын Гүрэнэй Суглаанда ССР Союзай Верховно Совет ехэ баясхалан хүргэнэ. Гүрэнэй суглаанай депутадууд болохо та нүхэдтэ, таанадаар дамжуулан бүхы Венгриин арадта Верховно Соведэй депутадууд ахадүүгэй халуун баяр хүргэнэ.

Революцида эсэргүү урбалта хэхэ, орон дотор помещигүүд болон капиталистнуудай гурим тогтоохо гэhэн уласхоорондын, дотоодын хорото хүсэнүүдэй hэдэлгые Венгриин арад бута сохёод, Революционно Хүдэлмэришэн-Таряашанай правительствые, Венгриин хүдэлмэришэнэй социалистическэ партиие тойрон нягтаар жагсана, оронойнгоо арадай ажахые hэргээн бодхоохо, Венгриин бүхы ажалшадай аша туhада саашадаа социализм байгуулха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлнэ. Эгээл иимэ харюусалгатай үедэ Венгриин Арадай Республикын Гүрэнэй суглаанай сесси хүдэлмэреэ эхилээ.

Бэлиг түгэлдэр, эрхэ сүлөөдэ дуратай Венгриин арадай ажабайдалые, тэмсэлые советскэ хүнүүд ахадүү ёhоор адаглан харадаг байна. Мүнөө үедэ Венгриин арадай туйлажа байhан амжалтые харахадаа советскэ хүнүүд ехэтэ баясана. Эхэ ороноо эрхэ сү[]лөөтэй, бэеэ даанхай байдалтай байлгахын түлөө тэм[]сэхэдээ Венгриин арадай туйлаhан амжалтань, со[]циалистическэ байгуулалтаяа бэхижүүлхэ хэрэгт[э] туйлаhан амжалтань бүхы дэлхэй дээрэ эб найра[м]дал, аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ нилээд ехэ ту[]hа нэмэри хээ.

Хархис дайсадай хоро хүргэхэ гэжэ оролдобошье, Венгриин арад социалистическэ лагериин бүхы ара[д]дуудтай батаар нэгэдэн, харилсан ажаллажа, оро[]нойнгоо экономико болон культурые хүгжөөхэ хэрэг[]тэ, арадайнгаа ажана байдалые hайжаруулха хэрэг[]тэ богони болзорто шэнэ амжалта туйлаха бээз гэжэ батаар найдажа байhанаа СССР-эй Верховно Совет мэдүүлнэ.

Ажалшадай этигэл найдабарида хүртэhэн арадай түлөөлэгшэд болохо таанадай үмэнэ харюусалгатай зорилго табигданхай гэжэ бидэнэр мэдэнэбди. Энэ хүндэтэ зорилгоёо таанад нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүр[гэ]гэхэ байхат гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Хүндэтэ нүхэд! hайн hайхан ажалдаа али бүхы амжалта туйлахыетнай бидэнэр хүсэнэбди.

1957 оной май 10. (ТАСС).

Монголой Арадай Республикын Правительственна делегаци СССР-тэ ерэбэ

ЭРХҮҮ, май 10. (ТАСС). Советскэ правительствын хани ёhоной уряалаар Москва ошожо ябаhан Монголой Арадай Республикын Правительственна делегаци мүнөөдэр нютагай сагаар 11 час 30 минутада эндэ ерээ. МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ю. Цеденбал делегациие толгойлно.

СССР-эй, РСФСР-эй, Монголой Арадай Республикын гүрэнэй тугуудаар гоёогдоhон Эрхүүгэй аэродром дээрэ МНР-эй Правительственна делегациие СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын генеральна секретарь Б. Ф. Подцеров, СССР-эй МИД-эй Алас Дурна зүгэй таhагые даагшын орлогшо М. С. Капица, СССР-эй МИД-эй Протокольно таhагые даагшын орлогшо К. А. Кочетков, мүн областной партийна болон советскэ организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, Эрхүүгэй предприятинуудай коллективүүдэй түлөөлэгшэд угтаа.

МНР-hээ СССР-тэ байдаг Посол С. Бата угтагшадай дунда мүн байл[]саа.

Монголой Арадай Республикын Правительственна делегациие уг[]талгын болоходо хүндэлэлэй харуул жагсаагдаhан, МНР-эй болон СССР-эй гүрэнэй гимнүүд наадагдаhан байна.

Правительственна делегациин гэшүүд, тэдэнтэй хамта ябагшад богонихон сагай турша соо амарhанайнгаа hүүлээр «ТУ-104» самолёдоор Москва ошохоёо ниидэбэ.

Монголой Арадай Республикын Правительственна делегаци Москва ерэбэ

Хани ёhоной уряалаар май 10-да Советскэ Союзда ерэhэн ахадүү арадай түлөөлэгшэд—Монголой Арадай Республикын Правительственна делегациие москвагайхид үнэн зүрхэнhөө хүндэлэн халуунаар угтаба. Внуковска аэродром тээшэ ошоhон столицын үйлсэнүүд Монголой Арадай Республикын болон Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар гоёогдоhон байба. «hайн hайханаар манайда айлшалыт!», «Советскэ Союзай болон Монголой арадуудай хоорондохи таhаршагүй хани барисаан улам бэхижэжэ, мандаха болтогой!», «Социализмын замаар дабшажа ябаа ахадүү монгол арад мандаха болтогой!» гэжэ монгол ба ород хэлээр улаан бүд дээрэ бэшэгдэhэн уряа лозунгнууд үргэн үйлсэнүүдые хүндэлэн татаатай байгаа.

Нүхэд Н. А. Булганин, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. А. Яснов, СССР-эй министрнүүд болон тусхай тушаалта бусад хүнүүд Монголой Арадай Республикын Правительственна делегациие угтаа.

СССР-тэ байдаг дипломатическа түлөөлгэнүүдые толгойлогшонор, посольствонуудай хүдэлмэрилэгшэд, мүн советскэ болон хариин гүрэнүүдэй журналитнууд угтагшадай дунда байлсаа.

Эрхүүhээ ниидэжэ ерэhэн «ТУ-104» гэжэ мангтан томо агаарай онгосо 16 час 50 минутада Внуковска аэродром дээрэ бууба. Монголой Арадай Республикын Правительственна делегациин гэшүүд—Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал (делегациие толгойлогшо), Монголой арадай-революционно партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, Арадай Агуу ехэ Хуралай Президиумэй гэшүүн Д. Дамба болон делегациин бусад гэшүүд самолёдhоо бууба.

Советскэ Правительствын, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин хүтэлбэрилэгшэд Монголой гүрэнэй ажал-ябуулагшадтай гараа барилсан мэндэшэлэлдэнэ.

МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал микрофоной урда үгэ хэлээ.

Удаань Монголой айлшад, Советскэ хүтэлбэрилэгшэд автомашинануудта hуужа город тээшэ ябаба.

(ТАСС).

Манай заводойхидой эршэтэ ажал

...үүшын табанжэлэй туршада ...Удын механизированнэ шэлэй ...ой барилгада хабаадалсаһан ...хүнүүд мүнөө эндэ хүдэлмэ...ээр. 1935 ондо ашаглалгада ...гдаһанһаа хойшо тус завод ...йнгоо шэнэ барилгануудые хэ...нэ шэлээр хангааб. Жэл ерэхэ ...заводой үйлэдбэриин урган ...жэ байһаниие иимэ тоо ба...гэршэлэн харуулна: 1955 он... 526 мянган дүрбэлжэн метр 1950 онойхиһоо ехээр гаргагда... байна.

...эрэгшэ жэлдэ тус заводой ...бэридэ горьтой амжалта түй...а. Үйлэдбэриин талмайе ехэд..., нэмэлтэ түхеэрэлгэ хэрэг...үйгөөр, завод 1955 онойхидо ор... 1.190 мянган дүрбэлжэн метр ехээр гаргаа. Иигэжэ ажалай ...сэ 26 процентээр дээшэлжэ, ...һөө гадуур 630 мянган түхэри...элзо доход оруулагдаһан байна. ...дой продукциин 90,7 процентнь ...эхи, хоёрдохи сортоор гаргаг... болонхой. Пеэшэнэй тал... дүрбэлжэн метрһээ түсэбэй ...520 килограмм шэл абтахын ...о 593,2 килограмм абтана.

...ихын шэл бүри ехээр үйлэдбэ...эг болохын, тэрэнэй үные хим...улхын түлөө тэмсэл манай за...о үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Заво... коллектив үнэ ехэтэй түүхэй ...кальцинированнэ содо, суль...тулишэ, электроэнерги шадаал ...багаар гаргашалхые оролдоно.

...водой үйлэдбэриин хүгжэхэтэй ..., хүдэлмэришэдэй дундаһаа ...ай түрүүшүүл урган гарана. ...ер В. И. Барышников тэдэ тү...үүлэй нэгэн болоно. Нүхэр Ба...иков шэл татадаг машинын ...стиис түргэдхэжэ, ажалайнгаа ...сые ехээр дээшэлүүлжэ шадаа. ...таталгые түргэдхэхэ талаар ...Барышниковай гаргаһан үнэ...схэлые нэгэдэхи зэргын мас...ууд Е. А. Огурцов, А. И. Лоску... М. А. Петушков гэгшэд ...эбэ. Тэдэнэр тэрэ аргыень ...дынгөө машинануудта хэ...жэ, һара бүриингөө даалга...ие үлүүлэн дүүргэдэг болон...

...эл ерэхэ бүри заводой үйлэдбэ... шэнэ шэнэ технологи хэрэглэг.... Ванна пеэшэнэй хоолойн ам...а газай түрилтые тааруулха, ...ай лентэ таһалха хүдэлмэри ав...тическаар хэгдэдэг болобо.

...жэлэй туршада заводтоо та...аряагүй хүдэлмэрилһэн Федор ...льевич Жуковые хүдэлмэри... барандаа таниха. Фёдор Васи...ич шэл түргөөр татаха арга бо... бусад уралан нарижуулгын ...дурадхал зохёоһон байна. ...идэ гаража, амарха болоһон...шье һаа, нүхэр Жуков мүнөө хүрэтэр заводтоо хүдэлмэрилһөөр, ажалайнгаа баян дүй дүршэлые залуу хүдэлмэришэдтэ дамжуулан үгэнэ.

Тэрэшэлэн шэл хайлуулагшад нүхэд Садовников, Корнеев, Хаймурзин, Багин, Княк гэгшэд ажал хэрэгээ һайн мэдэхэ түрүү хүнүүд юм. Тэдэнэр ванна пеэшэнэй технологическа гуримые наринаар сахидаг, шэлэй хайлалгые анхаралтайгаар сахидаг байна.

Шэл хайлуулдаг пеэшэнээ 11 һара хүдэлмэрилһэнэйнь һүүлээр заһабарилдаг байнабди. Тэрэнэй тулада пеэшэн 36 үдэрөөр зогсоогдохо ёһотой юм. Гэбэшье, шулуушадархашуулай шэн зоригтойгоор ажаллаһанай ашаар, пеэшэмнай заһабарида оронгүйгөөр 18 һара хүдэлмэрилбэ.

Заводой дирекци ажал ехэтэй хүдэлмэриие оньһожоруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулна. Тиин уралан нарижуулагшадай хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ техническэ совет байгуулагданхай. Тус соведэй хүдэлмэридэ хабаадагшад барандаа доторойарга боломжые гүйсэдөөр хэрэглэхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин шанарыень һайжаруулха хэрэгтэ бүхы шадабари мэргэжэлээ зорюулна.

Заводой главна инженер Г. А. Гузенко техническэ соведые хүтэлбэрилнэ. Ороһон дурадхалнууд соведэй зүблөөн дээрэ харагдажа, һайнуудынь шэлэгдэн үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнэ. Нүхэр Гузенко өөрөө эдэбхитэй уралан нарижуулагша юм. Тэрэнэй зохёогоод үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн нүүрһэ түлилгэдэ хэрэглэгдэдэг тусхай түхеэрэлгэ жэлдэ 32 мянган түхэригэй алмалта хэхэ байна. Мастер М. Т. Седых шэгнүүрэй оньһон счётчик зохёогоо. Тэрэнь шэгнүүршэдэй ажалые ехээр хүнгэдхэхэһөө гадна, шэл шаналгада хэрэгтэй шихтын шанарые һайжаруулха арга олгоо. Заводой главна механик В. И. Красинай дурадхалые хэрэглэһэнэй ашаар, шэл татадаг машинануудые бүри түргөөр хүдэлгэхэ аргатай болообди.

СССР-эй Барилгын материалнуудай промышленностиин министерство болон ВЦСПС үнгэрэгшэ жэлэй дүрбэдэхи кварталай хүдэлмэриин дүнгөөр заводтомнай Бүхэсоюзна хоёрдохи мүнгэн шан барюулһан байна. Мүнөө заводоймнай коллектив түйлаһан тэрэ амжалтаяа алдахагүйн тулада бүхы хүсэ шадалаараа тэмсэнэ. Хүдэлмэришэд Агууехэ Октябриин 40-дэхи ойн хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ гэһэн нэгэн хүсэлтэйгөөр хүдэлмэрилжэ байна.

Заводой дирекци, мүн партийна организаци ажалай эмхидхэлые саашадань һайжаруулжа, продукци үйлэдбэрилхэ жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулна. Мүнөө заводнай республикынгаа түрүү предприятинуудай зэргэдэ ябажа байна.

Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин 40-дэхи ойн хүндэлэлдэ абаһан социалистическэ уялга соомнай иигэжэ хэлэгдэнэ: продукци үйлэдбэрилхэ жэлэйнгээ түсэбые декабриин 26-да дүүргэхэ, жэлэй эсэс болотор 90 мянган дүрбэлжэн метр шэл гаргаха, ажалай бүтээсые 1,5 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциингаа өөрынь үные 0,3 процентээр химдаруулха. Тэрээнһээ гадна, 1957 ондо 2500 дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра бариха.

Эдэ уялганууднай муу бэшээр бэелүүлэгдэжэ байна. Нэгэдэхи кварталда заводнай валовой продукци үйлэдбэрилхэ түсэбөө 116,3 процент, зүһэгдэһэн бэлэн шэлэй талаар—112,8 процент дүүргээ. Нэгэдэхи, хоёрдохи сортын шэл түсэбэй ёһоор 90 процент байха аад, 92,2 процент болгогдоо. Суудхэдэ дунда зэргээр шэл татадаг нэгэ машинын бүтээсэ 103,5 процент болоо. Ванна пеэшэнэй нэгэ дүрбэлжэн метрһээ 573 килограммай орондо 619 килограмм шэл абтана. Мүн хоёрдохи кварталай түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна. Валовой продукци үйлэдбэрилхэ апрель һарымнай түсэб үлүүлэн дүүргэгдэбэ.

Машинно-ванна цехын дежурна инженер Н. А. Эповагай халаан жэлэй эхинһээ социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлэн ябана. Энэ халаанай залуу мастернууд А. И. Ступаков, Г. П. Хлызов гэгшэд саг үргэлжэ өөһэдынгөө шадабари мэргэжэлые дээшэлүүлнэ. Городской Соведэй депутадаар гурбадахяа һунгагдаһан нүхэр Ступаков коллективэйнгээ дунда ехэл этигэл найдабаритай хүн юм. Энэ нүхэрэй даадаг шэл татагшадай бригада завод соогоо түрүүлжэ ябана. Инженер нүхэр Эповагай халаан нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбһөө гадуур 50 мянган дүрбэлжэн метр шэл үгөө һэн. Мүн апрель, май һарада тус халаанайхид баһал түрүүлжэ ябана.

КПСС-эй ЦК-гэй декабрьска Пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлэн, заводойнгоо үйлэдбэриин технологиие саашадань һайжаруулха, бии байһан түхеэрэлгэнүүдые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха, хүдэлмэридөө байһан дутагдалые түргөөр усадхаха ёһотойбди.

Иигэжэ заводоймнай хүдэлмэришэд Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, Эхэ оронойнгоо барилгануудта сонхын шэл ехээр үгэхын түлөө шангаар тэмсэжэ байна.

В. Попов, Улан-Удын шэлэй механизированнэ заводой инженер.

Улан-Удын Кировэй нэрэмжэтэ олзоборилгын артелиин гэшүүд Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэ.

Амһартануудта шаажан гүйлгэдэг Любовь Коновалова мүрысөөндэ оролсоод, халаан бүриингөө даабариие 120—130 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Коновалова ажаллажа байна.

А. Мантаевай фото.

БАРГАЖАНАЙ АЙМАГТА

ТАРИЛГАДА ҺАЙН БЭЛЭДХЭЛТЭЙГЭЭР ОРОБО

Хүнтэйн МТС-эй № 8 тракторна бригада (бригадирынь нүхэр Гармаев) хабарай тарилгада һайнаар бэлэдхэжэ оробо. Тус бригада харьяата Сталинай нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ түргэн саг соо 1200 гектар газар борнойлоод, мүнөө лущени, дисковани гэхэ мэтэ хүдэлмэринүүдые хэжэ байна.

1500 ЛИТР ҺҮ ҺААБА

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ үнеэдэй гүүртэдэ хүдэлдэг залуу һаалишан Цыдыма Дашиева һү һаалгаяа үдэр бүри дээшэлүүлнэ. Ажахын жэлэй эхинһээ 1500 литр һү һаажа аймагай һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлбэ.

ТҮРҮҮ ОТАРА

Уланай сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоздохи нүхэр С. Ринчиновагай даажа байһан үүлтэртэ, отарынхид 618 эхэ хонидые нэгэшье гарзагүйгөөр үбэлжүүлхэһээ гадна, 580 хурьга абаад, тэрээнээ мүн лэ гээлтэ хоролтогүйгөөр тэнжээжэ байна.

Тус отарын хонишодой дунда Д. Балдоржиева, С. Гармаева гэгшэд ажалай эрхим жэшээ харуулна. Д. Балдоржиева 85 эхэ хониһоо 88, С. Гармаева 80 эхэ хониһоо —81 хурьга абаа.

О. Раднаев.

Мархайн аша Тархай

Һула табигдаһан һур, дэмы хаягдаһан дээһэн

Хэжэнгэ уужам. Мотоцикл хурдан. Гэнтэ харахадам, һуга дороо һуйбадаһан салир гуурһамни бэхэеэ бэлсылгэн, дуһаахаяа дугташажа ябаба.

Урдаһаамни унин тооһо зурылган, шэнэхэн «ИЖ» шэнхинүүлэн шаб гэмэ шамбай аад, шал һогтуу хүбүүн дүтэлшэбэ. Салир гуурһаяа саб шүүрэн абаад, сэхэ тулгабаб: Байз! «Хэнэй хүбүүн хэн аад, намайе тогтообош?» гэжэ архида шалзарһан хэлээ жажалан дуугараа болоод, тэнгэриие тэбэрижэ тэһэ татахаб гэһэн Тээхэлжээн хүбүүнэй маягтайгаар мадайшаба. Мархайн аша Тархай автоинспекторэй үнэмшэлгэтэй гэжэ мэдэнэгүй. Хүнтэйшье уулзаһанаа, үхэртэйшье уулзаһанаа мэдэхээр бэшэ һогтуу. «Мотоцикл мухарюулха үнэмшэлгэ саарһаяа шалгуулагты!» гэхэдэмни сээжэ соохи сэсэнээ сэлсытэр гаргаба: «Үнэмшэлгэ саарһан хэрэггүй. Өөрынгөө мотоцикл унаха болихоёо өөрөө мэдэхэб. Нэгэ мотоцикл эдлэжэ элээгээб. Үшөө энээниие худалдажа абааб. Харана бэзэт?»

Энэ һогтуутайшье, зоолтотой һаднагтайшье хөөрэлдэ—адли болоходонь Чесана руу гүйлгэжэ ошобоб. Колхознигууд адуу малаа харууһалжа, алтан таряагаа тарижа, үхибүүд, үбгэд хүгшэд бултадаа «Коммунизм» колхозоо коммунизмда абаашахаяа үдэр һүнигүй үнэн зүрхэнһөө хүдэлнэ. Комсомолшууд хамаг ажалдаа хаанашье түрүүлнэ. Энэ колхоздо ехэл залхуу хүбүүн бии гэлсэбэ. Хорин үдэр хорхойн мүрөөр мүшхэжэ шалгаад, арбан үдэр абаахайн шүлһэ дугысажа шэнжээд байхадамни, колхозой ажалые холуур хотирон тойродог Дондог Лушанов тушаа тиигэжэ хэлсэһэн байба. Үшөө саашань ухашалһаар байтарни, тээсгэн харгыда уулзаһан хүмни Дондог байгаал. Хари, хари... Нарин һүбөөгөөрнь наран нэбтэ харагдахаар һиимэгэр байгаал һэн! Хоёр жэлэй саана, намарай намжаа сагта, сэрэгэй алба дүүргээд, түрэл колхоздоо ерэһэн байгаа. Нютагайнь зон «хүбүүмнай ерэбэ, хүсэн дээрэ хүсэ нэмэбэ» гэлдэжэ, архи дарһаяа аягалжа, амтатай эдеэгээ табижа угтаа бэлэй. Архиин халуугаар, «ами бэеэ гамнангүй, артельдээ хүдэлхэб!» гэжэ домботой хабарын дууһатар Дондог хэлэдэг һэн. Хамта ерэһэн нүхэдынь Николай Борисов, Григорий Раднаев гэгшэд ниитын ажалай нэлэнхы урадхалда шуумайжа оробо. Зүгөөр, Дондог Лушанов урадхалые өөдэ арбаганан тамарба. Хуурай аргал мэтэ хөөрэжэ дээрэ гарашаба. Залхуура залхуурһаар хори-гушан һарые ходоргоо юм. Ута солхообой урманда, колхозой клуб барилгада хүдэлөөд туршаба. Амаараа хэлэхэдэ бэлэн аад, альгаараа адхажа бүтөөхэдэ бэрхэтэй хадань бирангүй, зүүдэндээ солхообой шэгшэг шүүрэн алдаад һалаба. Дүү хүбүүниинь Доржо Лушанов хуулида харша үйлэ тодхор татаһандаа хэһээлтэ амсаад, тэндэһээ ерэнхэй. Архиин охин тамхинай утаан хоёрто мэнэршоод, айл хэсэжэ ябана. Дондог Лушанов энээнтэеэ адли болошоод, зэргэшээдэ оруулаатай мориндол жэгдэ жүдхэлсэжэ ябана. Дондог гэнтэ тэнгэриһээ тэб байса унаагүй, ахатай, аймаг түрэлтэй юм. Тиигэбэшье, өөрынгөө аха, коммунист Тожил Лушановай хэлэһэн заабари хэрэглэдэггүй, өөртөө үндэр малгай үмэдхэһэн, хэрзэгы хүн юм... Мархайн аша Тархайһаа ябадалаа нюужа шортоо байхаш, Дондог! Халтад гэһэн найтаалгые хаанаһаашье дуулахаб. Дондог Лушанов комсомолой гэшүүн гэлсэнэ. Нэрээ гутаахаһаа гадна, комсомолой нэрые гутаана. Ганса монсогорхон Дондогые олоной урда, үргэн стол дээрэ мухарюулжа үзэхөөр болонхой. Ажалгүй байхадаа бу... хиндаад, гурбадахяа мотоцикл абажа, юртэмсые юһэ тойрохом гэжэ гай түбэг татахань гээшэл! Долдой долонгир Дондог Лушанов, һула табигдаһан һур; дэмы хаягдаһан дээһэн шэнги олоной хүлдэ орёолдохоёо болихоор болоош!

М. Тархай.

„БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭНДЭ" БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Велосипедэй хэрэгсэлнүүд үгы"

Манай газетын апрелиин 27-ной номерто иимэ гаршагтай статья толилогдоһон юм. Тус статья дотор Кударын аймагай магазинуудта велосипедэй энэ тэрэ хэрэгсэлнүүд үгы, велосипедэй эбдэрхэдэ хэрэгтэй юумэеэ хаанаһаашье олохогүйт гэжэ хэлэгдэһэн байгаа.

Ажалшадай депутадуудай Кударын аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Тулухеевэй манай редакцида мэдээсэһэнэй ёһоор, статья дотор хэлэгдэһэн дутагдалнууд зүб байба. Мүнөө аймагай бүхы магазинуудта велосипедэй хэрэгсэлнүүд дүүрэн бии болонхой.

Овощь тарисшадта зорюулагдаһан ном

...Бурят-Монголой эрхэ байдалда ...од уһалалга» гэжэ К. Шуинай, Корнеевэй бэшэһэн номые Бу...-Монголой гүрэнэй хэблэл гар...а.

...еспубликымнай эрхэ байдалда ...од яажа уһалха тухай энэ ... соо тодоор хэлэгдэнэ.

...огородой эдеэнэй химическэ бү...элые шэнжэлхэдэ, 85—90 про...нтнь уһан, 10—15 процентнь хуу...бодос болоно. Тиимэһээ огородто уһа ехээр хэрэглэгдэдэг байһаниинь элитэ.

Огородой элдэб культурын ургажа байха үедэ тэдэнэрые ямар нормоор уһалхаб гэһэн таблица ном соо бии. Газарай хүрьһэндэ байһан уһан ууралтан дэгдэдэг. Тэрэниие яажа багадхажа, газарай шииг нойто бариха ябадалые һайжаруулха тухайда номой авторнууд тодорхой жэшээ дээрэ харуулна.

Бурят-Монголдохи агаарай уларил тухай тэндэ дурдагдана.

Рассада тариха, огородой эдеэнэй сэсэглэн ургаха, эдеэшэхэ үедэнь уһалха тухай ном соо ойлгосотойгоор хэлэгдэнхэй.

«Уһалагдадаг газарта огородой культурануудые яажа тарихаб» гэһэн һонин бүлэг ном соо бии.

Онохойн мелиоративна туршалгын станциин, зооветинститудай һуралсалай туршалгын ажахын, мүн республикын түрүү колхозуудай дүй дүршэлэй үндэһөөр энэ ном бэшэгдээ.

С. Барер.

Бимба Цыбденов—эрхим һаалишан

...мэнгын аймагай Маленковой ...жэтэ колхозой түрүүлэгшын ...недтэ үүлтэртэ үнеэдэй фер... даагша Очир Буянтуев орожо .... Энэ нүхэр түрүүлэгшэтэй ... мэндээ андалдаад, ажал ту...а хөөрэжэ оробо.

-Артелиимнай эрхим һаалишан ...Хайдапова үбшэлөөд, саг зуу...үе соо ажалһаа гаража, эм...эхэ, тухай мэдүүлгэ бараад бай... Содном Дармажапович, юун гэ...одонот? Энэ гүйлтыень хангаха ...э гүбди?—гэжэ нүхэр Буянтуе... асуухада, түрүүлэгшэ иигэжэ ...усаба:

-Хүнэй үбшэлөөд байхада эм...эхэ хэрэгтэй. Энээндэ ямар зу...аргалтайб. Тиигэхэдээ Дариин ...орондо һайн лэ хүниие һаали...аар табиха болоод байнабди.

...түрүүлэгшэ фермые даагша хоё... иигэжэ хөөрэлдэжэ байха үедэ ...аһаа нэгэ залуухан хүбүүн оро.... Энэ хадаа фуражираар хүдэл... колхозник Бимба Цыбденов ...аа һэн. Энэ нүхэрэй шэг ша... харахада ехэ бодолгото боло... хэбэртэй.

-Зай, Бимба, хэр зэргэ ажалла... байнаш. Һаалишаднай рацио...гоо ёһоор тэжээлээ малдаа ...улнэ гү?—гээд, түрүүлэгшэ тэ...эдэ хандана.

...Бимба Цыбденов ажал тухайгаа ...рэжэ үгэбэ. Тиигэжэ байтараа ...нүхэрэй шэг шарайнь дахин ...жа. хубилна.

-Энэ Бимбамнай юушье хэлэ... һанааб даа. Юундэ улайна ...а, халажа ядана гээшэбши, али һамга абаха болоһон тухайгаа хөөрэхэ гээ гүш?—гэлдэн түрүүлэгшэ фермые даагша хоёр тэрэ хүбүүниие шоглоно.—Залуу хүнэй һамга абахада ямар эшүүри байхаб.

— Би ондоо юумэ хэлэхэ гээ хүм,—гээд. Бимба түрүүлэгшэ, фермые даагша хоёрые ажаглан харасагаана.

—Зай, Бимба, дуулажа байналди, юу хэлэхэ гээбши?

—Би үнинһөө хойшо һаалишанаар хүдэлхэ зорилготойб. Дариин һаадаг үнеэдые намда даалгаа һаатнай би арсахагүйб.

—Ши үнэхөөрөө иигэжэ бодоо гүш?—гэжэ фермые даагша Очир Буянтуевай ехэ гайхан тэрэ хүбүүндэ хандахада:

—Очир Буянтуевич, манай орон дотор. манай республика соошье һаалишанаар хүдэлдэг эрэшүүл һүүлэй үедэ хэмгүй олошоржо байна. Бимбын үнэхөөрөө һаалишан болохо дуратай байгаа һаань, туршаял даа,—гээд түрүүлэгшын хэлэхэдэ, Бимбын зосоо баяртай боложо, үгэ зугааншье олошорно.—Наашаа Бимба сэхэ рууһь хэлэ,—үнеэ һааха дуратай гүш?.—гэжэ Очир Буянтуевич дахяад асууба. «Очир Буянтуевич, та намайе үнеэ һаажа шадахагүй гэжэ бодонот. Би үнеэ һаажа шадахаб, фермэ дээрэ унихэн саг соо фуражираар хүдэлхэ зуураа, мал эдеэлүүлжэ, харууһалжа һурааб. Һү багаар һаажа, фермын амжалтые доошонь оруулха гэжэ бү һанагты,—гэжэ Бимба саб байса хэлэбэ.

Колхозой түрүүлэгшэ фермые даагша хоёртой иигэжэ хөөрэлдэһэнэй һүүлээр хоёр хоноод байхада, Бимба Цыбденов Дариин һаадаг мантагар ехэ дэлэнтэй симментальска үүлтэрэй 9 үнеэ даажа абаад. һаажа эхилбэ. Түрүүшээр үнеэ һаахада Бимбада хүндэшэг шэнги байгаа һэн. Зарим үнеэдэйнь дэлэнгэйнь хүхэнүүд хуургайтажа, хахаржа эхилээ.—Эй, Бимба, үнеэдэйнгээ дэлэндэ массаж хэнэгүйш. Үдэр бүри бүлеэн уһаар угаажа, тоһо үнжэгөөр эльбэжэ байгыш,—гэжэ үнеэдэйнь дэлэн хараад, үнинэй һаалишан Янжима Лумбуновна Бимбые һургаа һэн.

Бимба Цыбденов тэрэ һаалишанай хэлэһэнэй ёһоор үнеэдэйнгээ дэлэнгые үдэр бүри нидхэрдэг болобо. Тиигэхэдэнь үнеэдэйнь дэлэн зөөлэржэ һүнииншье бэлэхэнээр гарадаг болоо.

Һаалишан болоһонойнгоо түрүүшын арбан хоног соо Бимба Цыбденов һаадаг 9 үнеэнэйнгээ нэгэ-нэгэнһээ сүүдхэдээ 11 литр һү һааһан байба. Тиихэдэ фермын нүгөө һаалишад энэ хугасаа соо һаамхай үнеэн бүхэнһөө 13—15 литр һү һаагаа.

—Дариин һаахада эдэ үнеэдһээ сүүдхэдээ 16—17 литр һүн гарадаг һэн. Яахадаа мүнөө доошоо оробо гээшэб, магад үнеэдээ багаар эдеэлүүлнэ гүш, али һаажа шаданагүй гүш?—гэжэ фермые даагша Бимбада хандаба. Тиихэдэнь Бимба хүбүүн ехэ бодолгото болон, нэгэ хэды минута соо абяа шэмээгүй байтараа, иигэжэ хэлэбэ:

—Шалтагаанниинь мүнөө хэлэхэ аргам үгы байна. Үнеэдээ зоотехнигэй табиһан нормын ёһоор эдеэлүүлнэб гэжэ һананаб, дэлэнгүүдтэнь массаж хэдэг болооб, зүбөөршье һаана хэбэртэйб. Бэшэ юун хэрэгтэйб?—гээд Бимба уруу дуруу болоно.

Нэгэ хэды хоноод байхада фермэдэ колхозой зоотехник Галсан Гармаев ерэбэ. Мэргэжэлтын ерэхэдэ Бимба ехэ баярлаа һэн. Тиигэншьегүй яаха юм. Залуу һаалишанда мэдээгүй, ойлгоогүй юумэеэ һуража абахань шухала байгаа бшуу.

Бимбаһаа зоотехник ажал хүдэлмэри тухайнь асуужа, мэдээгүй, ойлгоогүй юумыень тодо һонороор ойлгуулжа үгэбэ. Бимба хадаа Хайдаповада орходоо юундэ багаар һү һаадаг болоһонойнгоо шалтагаание элирүүлхэ ехэ хүсэлэнтэй байгаа һэн. Энээндэнь зоотехник туһалалсаа. Галсан Гармаев Бимбын үнеэдээ һааха, эдеэлүүлхэ үедэнь байлсадаг байба. Тиихэ зуураа, зоотехник Бимба һаалишанай ажалда олохон дутагдалнуудые ажаглаһан, тэдэниие усадхаха аргa замыень заажа үгэһэн байха юм. Эдэ дутагдалнуудай нэгэниинь хадаа Бимба үнеэдтээ үбһэ, зелёнко нэгэмүһэн ехээр үгэдэг, тиигэхэдэнь үнеэдынь һайханиинь түүжэ эдеэд, заримыень орхижорхидог байгаа. Гадна, элдэб янзын тэжээл холижо, буйлуулжа Бимба шададаггүй байба.

— Малда тэжээл гээд лэ, ама дүүрэсэ эдюулхэ ёһогүй, харин бага багаханаар, элдэб янзын тэжээлнүүдые холижо амтатай болгоод эдюулхэдэ һайн байдаг. Иигэжэ эдеэлүүлхэдэ мал дуратай, һү ехэтэйшье болодог,—гэжэ зоотехник Бимбые һургаба.

Бимба мэргэжэлтын үгэһэн заабари, зүбшөөлые хэрэг ажал дээрээ бэелүүлхэ гэжэ нилээд оролдолго гаргаһан байха юм. Тэрэнэй ашаар Бимба Цыбденов үнеэдые зүбөөр эдеэлүүлхэ талаар ехэ шадабаритай болоһон байна. Тэрэ хадаа үбһэ, зелёнко ба бусад тэжээлнүүдые нормын ёһоор саг соогоо алдадгүй үнеэдтэ үгэдэг юм. Энэ нүхэр үнеэдээ һааха, эдеэлүүлхэ, сэбэр агаарта ябуулха, уһалха, малай байра сэбэрлэхэ гуримые наринаар сахидаг. Тиихэдэ үбһэ, зелёнко урданайхидал малдаа нэгэмүһэн ехээр эдюулхээ болёод, бага багаар, 3—4 дахин таһалжа эдюулдэг. Иигэжэ тэжээл үгэхэдэнь мал дууһан эдидэг юм. Илангаяа шэмэтэ, концентрированнэ тэжээл малда зүбөөр. тааруулжа, эдюулхэ хэрэгтэй.

Бимба Цыбденов һаалишанай мэргэжэлые һайса шудалхын тула түрүү малшадай дүй дүршэлтэй танилсана. Илангаяа нүхэд Цырендоржиевагай, Жамбаловагай хэдэг ажал хүдэлмэритэй танилсаһан байха юм.

— Үнеэ һаажа эхилһээр һаянайб. Энээхэн хугасаа соо юумые хуу мэдэхэ, ойлгохо гэжэ юу байхаб даа. Тиибэ яабашье би саг үргэлжэ мэргэжэлээ дээшэлүүлхын тула оролдожо байнаб,—гэжэ Бимба хөөрэдэг.

Энэ залуу һаалишан гурбан жэлэй зоотехническэ курсын занятида эдэбхи хэшээлтэйгээр ябадаг. Мэдээгүй, ойлгоогүй юумэеэ мэргэжэлтэдһээ заатагүй һуража абадаг.

Бимба Цыбденовэй оролдосотой ажалынь аша үрэеэ харуулжа эхилээ һэн. Ажахын жэлэй түрүүшын 5 һара соо 9 үнеэнэйнгээ нэгэ нэгэнһээ 1713—1713 литр һү һаажа, республикын һаалишадай мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн байна. Теэд энэ амжалта Бимбын һанаа амаруулаагүй, харин хүсэл эрмэлзэлгыень бүри шангадхаһан байгаа. «Һаалишадай мүрысөөндэ эгээл харюусалгатай зунай үе дүтэлжэ байна. Түрүү һуурияа алдангүй барижа шадаха гүб?» гэһэн бодол Бимбын һанааһаа гарахаяа болибо. Энэ бодол бүри ехэ эршэ зориг түрүүлжэ, бэлиг шадабарииень улам дэлгэбэ.

Март һара соо нүхэр Цыбденовэй һаадаг үнеэн бүхэн сүүдхэдээ дунда жэшээгээр 16—18 литр һү үгэһэн байха юм. Апрелиин 1-дэ һаалишадай мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргахада, Бимба түрүү һуурияа алдаагүй байгаа. Энэ нүхэр һаадаг үнеэдэйнгээ тус бүриһөө 2100 литр һү һаагаа. Мүнөө нүхэр Цыбденов үнеэн бүриһөө 2400-гаад литр һү һаагаад байна.

—Бимба Цыбденовнай зориһондоо хүрэжэ шадабал даа. Дари Хайдаповаһаа заашье дутангүй үнеэ һаадаг хүн болобол. Эрэшүүл эхэнэрнүүд шэнгеэр үнеэ һаажа шадахагүй гэжэ бидэ буруу ойлгодог байгаабди,—гэһэн хөөрэлдөөнүүд эндэхи һаалишадай дунда дуулдадаг болоо.

Бимба Цыбденов ажал хүдэлмэреэрээ шалгаржа, үнэн сэхэ колхозник байһанаа харуулба. Тэрэнэй түйлаһан амжалтань Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо эрхим бэлэг болохол.

Б. ШИРЕТОРОВ.

Фестивалиин дүн юу харуулнаб

Сэлэнгын аймагай Культурын байшан соо залуушуулай фестиваль боложо үнгэрөө. Түрүүшын үдэртэ колхозуудай уранһайханай коллективүүд уран бэлигээ харуулһан байна. Коллективүүдэй олонхинь фестивальда оролдосотой һайнаар бэлэдхэһэнээ харуулба.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой залуушуул удха түгэлдэр, шадабари һайнтай наада харуулһан байна. Тус колхозой уранһайханай самодеятельностиин 17 залуушуулһаа бүридэһэн хоор «Москвагай фестиваль мандаха болтогой!», мүн «Зандан бүреэтэй ташуураа» гэһэн бурят арадай дууе шадамар бэрхээр дуулаа. Мүн танца хатаргашад «Ёхор», «Агуушадай хатар» эрхимээр наадаба. Хонишон К. Тагаровагай «Сэлгеэхэн Сэлэнгэ», һаалишан О. Жамьяновагай «Алтанхан гургалдай», Р. Тулуевай «Элхи нуур» гэһэн бурят арадай дуунуудые ирагуу зохидоор дуулахадань шагнагшад ехээр һонирхобо. Энэ коллектив (эрхилэгшэнь Галсанов) уран бэрхэ наадаараа шалгаржа, колхозуудай уранһайханай самодеятельностиин дунда түрүү һуури эзэлээ.

Сталинай нэрэмжэтэ колхозой уранһайханай самодеятельностиин дуушад Д. Аюшеевэй «Коммунистическэ парти тухай» дууе ирагуу һайханаар дуулана. Удаань танца хатаргашад «молдаваняску» танец уран гоёор хатарба. Колхозой залуу уранзохёолшо Цыремпил Доржиев «Загастай нютаг», «Удунга» гэһэн шүлэгүүдээ шадамар бэрхээр уншажа, шагнагшадые баярлуулаа. Тус коллективтэ хабаадагшад, мүн ондоошье элдэб һонирхолтой номернуудые харуулаад һайн сэгнэлтэ абажа, хоёрдохи һуурида гараа.

Аймагай промышленна предприятинуудай уранһайханай самодеятельностиин коллективүүд өөһэдынгөө оюун бэлигые мүн лэ харуулаа.

Хүшэгын нээгдэхэлээр «Түрэл партиия магтанамди» гэһэн һур жабхалантаа дуунай аялга зэдэлнэ. Энэ дуу ирагуу зохидоор дуулаашад Гусиноозёрск городой клубай уранһайханай коллективэй дуушад мүн. 5-дахи шахтын самодеятельностидэ хабаадагша залуухан басаган Семушева «Мариола» гэжэ молдаван дуу аккордеон дээрэ наадажа, ирагуу һайханаар дуулаба. Тус коллективэй струнна оркестр һонирхолтой хүгжэм наадажа, шагнагшадые баярлуулба. Энэ коллективэйхидэй харуулһан номернууд эгээл һонирхолтой, удха түгэлдэр, зохид һайн байгаа. Фестивалиин комисси тус коллективтэ түрүү һуури олгохо гэжэ нэгэн дуугаар шиидэбэ.

Тэрэшэлэн аймагай Культурын байшангай уранһайханай самодеятельностиин коллектив һайн бэлэдхэлтэй байжа, хоёрдохи һуури эзэлээ. Сэлэнгын механизаторнуудай 4-дэхи училищиин залуу бэлигтэн үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаба.

Аймагай залуушуулай фестивальда 500 гаран залуушуул, 23 уранһайханай коллектив хабаадалсаа. Тэрэнэй тоодо 13 хоор, танцевальна 12 бүлэг, 9 драмкружок, 3 струнна оркестр болон духовой оркестрнүүд оролсоһон байна. Энэ фестивальда шалгаржа гараһан оюун бэлигтэй эдир залуу дуушад, хатаргашад дундаһаа 76 залуушуул ВЛКСМ-эй айкомой грамотануудаар шагнагдаа. Мүн 35 залуу бэлигтэн үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаба.

Гэхэ, зуура, зарим тэды дутагдалнуудые тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Олохон уранһайханай самодеятельностиин коллективүүд бии байһан арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглээгүй, фестивальда муугаар бэлдэбэ.

Залуу дуушадай олонхинь аятай зохидоор дууулаа. Тиигэбэшье, тэдэнэй зариманиинь дуунайнгаа удхада хамаарангүй, миил хонгёо шангаар хашхархые оролдоно. Дуунайнгаа аялгые зохидоор олохоһоо гадна, тэрэнэйнгээ удхые гүнзэгыгөөр ойлгон мэдэржэ, «сэдьхэлэйнгээ өөрһөө» дуулаха ходоо хүнэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмөөр байдаг. Энэл талань дуушанда шухала хэрэгтэй зүйлэнь болоно.

Олон уранһайханай коллективүүдэй харуулһан бурят танца хатарнууд (олонхинь «Ёхор») булта адлирхуу, нугарал хүдэлсөөгөө, зураг түхэлөөрөө даншье ядуу, бирагүй гээ һаа алдуу эндүү болохогүй гэжэ һананаб. Уранһайханай коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд бурят хатарые гүйсэдхэхын тула ехэхэн бэрхэшээлтэй ушарна. Зохид хатар бэлдэхэ гэхэдэнь, тусхай ном үгы. Манай Бурят-Монголой арадай творчествын байшан республикын театрнуудай, дуу болон хатарай ансамблиин эрхим зохид бурят танца хатарнуудтай танилсаад, тэдэнээ ойлгосотой зохидоор бэшэжэ, ном болгон хэблэжэ бэээ гэжэ залуушуул ехээр хүлеэнэ.

Ц. Балданов.

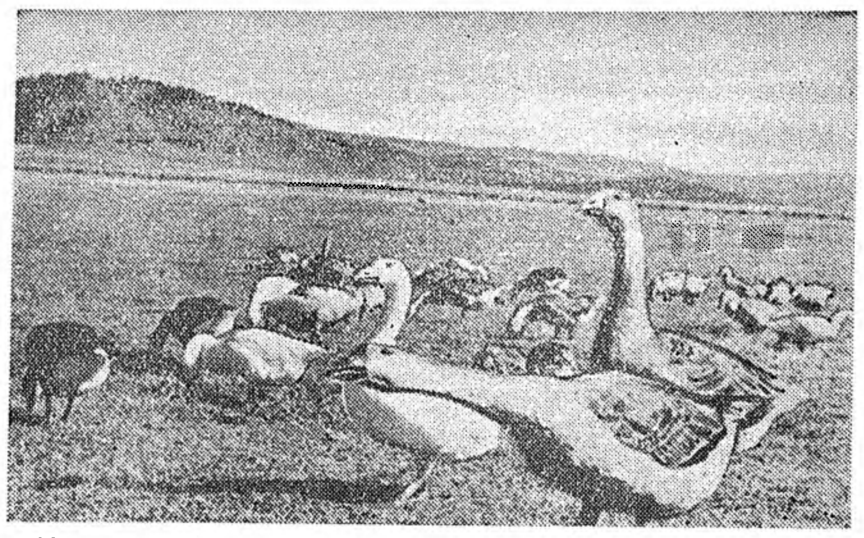
„Адуушанай дуунда" наадагшын хөөрөөн

Һаяхан Загастай тосхоной ажалшадта Бурят-Монголой драматическа театрын артистнууд «Сэсэгмаа» гэжэ зүжэг харуулба. Энэ зүжэгые хүдөөгэй арад зон ехээр һонирхон хараба.

Зүжэгэй харуулагдахын урда тээ БМАССР-эй искусствонуудай габьяата ажал-ябуулагша нүхэр Буянта Аюшин «Адуушанай дуун» гэжэ кинодо наадаһан тухайгаа суглагаршадта хөөрэжэ үгэбэ.

Д. Николаев.

Шубуунай фермэ

19-тэй Ксеня Шурыгинагай хүтэлбэриддэг шубуунай фермыһхид жэшээтэ ажалаараа суурхана. Тус фермэ 1956 ондо колхоздоо 60447 түхэригэй олзо оруулһан, 44 центнер шубуунай мяха, хэды мянган үндэгэ гүрэндөө тушааһан байха юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ фермын хүдэлмэришэдэй эдэбхээр тэндэ индюгүүд, галуунууд үсхэбэриилэгдэжэ эхилээ һэн. Мүнөө фермэдэ 1500 тахяа, 200 галуун, мүн нугаһан, индюк гэхэ мэтэ шубууд бии.

Үбэлдөө һайн харууһалгада байһан шубууд энэ жэлдэ эртэ үндэглэжэ захалаа. Мүнөө фермэ үдэр бүхэндэ 750—800 хүрэтэр үндэгэ абана. Тиигэжэ колхоз 36 мянган үндэгэ гүрэндөө тушаагаад, даалгабаряа дүүргэжэ дүтэлөө.

Фермын шубуушад Октябрьска революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоод, тахяа бүриһөө 70 үндэгэ абаха гэһэн уялгатай юм. Мүнөө тэдэнэр уялгаа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Шубуушад Зина Шитина, Дуся Жерлова, Анастасия Афанасьева гэгшэд мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябанад.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шубуунай фермэ дээрэ.

Ф. Ивановой текст, Е. Ринчиновагай фото.

Заиграйн аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоз.

Эдир басагадай илалта

Хойто гүбэйн хоёр голой дундахи
Хонгор талын хормой дээрэ тогтоһон
Колхоз дээрээ суутай солотой болонхой,
Хонинной фермэ холоһоо аржын харагдана.

Үүрэй сайжа, үдэр болохо үедэ,
Үргэн талын үргэнөө сэлмээ үдыдэ,
Үглөөнэй зэлжээндэ хонишон басаган түхеэржэ,
Үндэр борын нюрган дээрэ мордоно.

Хэдэн мянган хонин субажа гарахадаа,
Хэнээ һайхан зүлгэ дээгүүр бэлшэжэ,
Хээрын үлзы үргэн талын нюргые
Хүбэн сагаан һайхан үнгөөр гоёоно.

Хониной фермые табан басагад даанхай аад,
Холын сууда ходол гаража байгаа юм.
Хонгор илдам баян голой дайдада
Хубитай бэрхэдээ эзэд боложо һуугаа юм.

Тобир тарган ондо ороһон хониднһоо
Тон һайнаар түлынь үгтаад абахадань,
Торгон ноохой толгой бүхэнһөө хамтаржа
Түрэл колхозойнь ашаг олзо нэмэнэ.

Мянга түмэн меринос хонидой нюрганһаа
Мяндаһан һайхан торгон ноохон задаржа,
Минии колхоз жэлһээ жэлдэ баяжажа,
Миллион олзо хамтын жасада хадагалнал.

Үргэн талын суутай нэгэ фермэһээ
Үхэршэ хубүүдэй мүрысөө хэхээ ерэхэдэнь,
Үбсүүн дээрээ медаль зүүнхэй басагадууд
Улам ехээр уялга абахаар шиидэнэ.

В. АЮШЕЕВ.

К. Е. Ворошилов Индонезид айлшалжа байна

ЧИПАНАС, майн 10. (ТАСС-эй тусхай корр.). Чипанасай оршон тойроной таряашад майн 10-най үглөөгүүр К. Е. Ворошиловай байдаг газарта ошожо, өөһэдынгөө бүтээһэн жэмэс, овощь, гараар хэһэн зүйлнүүдые тэрээндэ бэлэглээ. Тэндэхи нютагай таряашадай союзай түрүүлэгшэ Сануси нютагай ажалшадай зүгһөө К. Е. Ворошиловта хандажа, К. Е. Ворошиловой айлшалжа ерэһэндэнь баярлажа байһанаа мэдүүлээд, үни удаан сагта элүүр мэндэ ажаһуухыень хүсэбэ. Мүн Сануси советскэ арадта амаршалга хүргөө. Танай айлшалһанһаа хойшо манай арадуудай хани барисаан улам бэхижэхэ бээээ гэжэ найдажа гээд, тэрэ хэлээ.

К. Е. Ворошилов таряашадые халуунаар амаршалаад, советскэ арадай зүгһөө тэдэнэндэ амар мэндэ хүргөө. Энэдэхи байгаалиинтнай байдал аргагүй һайхан байна, тиигэбэшье таанад, Индонезиин ажалшад бүри һайн һайхан байнат гэжэ нүхэр Ворошилов хэлээ. Эрхэ сүлөө түйлаһан танай арад дайнда ороогүй гүүсэн, эб найрамдалай түлөө гэжэ сусашагүйгөөр тэмсэнэ.

К. Е. Ворошилов Индонезиин хэ сүлөөтэ арадай түлөө. Советскэ Союз Индонези хоёрой хани барисаа цэгнай улам бэхижэхын түлөө юу хэлэбэ ... нүүдые хэлээ. Нүхэр Ворошилов таряашадта олон мянган таряашад тэрэ хэлэһэниинь хэдэн дахин дабтаба. К. Е. Ворошилов таряашадта үшөө баясхалан хүргөөд, тэдэнэй баярилсаһанайнгаа һүүлээр ... карточкаа абхуулба.

Үдэ багта К. Е. Ворошилов ... зидент Сукарно, мүн тэдээнтэй ... та ябалсаха хүүгэ Бандунг ... сагаархидай түлөөлэгшэдтэй ... автомашинануудта һуужа, ... мордоо.

Эрхэ сүлөөтэй болоһон үдэрөө һайндэр Чехословакида тэмдэглэгдэбэ

ПРАГА, майн 10. (ТАСС). Чехословакие Советскэ Армиин сүлөөлһэнһөө хойшо 12-дохи жэлэй ойн һайндэр Чехословакида баяр ёһолол оршон байдалда тэмдэглэгдээ.

Брнодо, Усти-на-Лабе болон ороной бусад городуудта ажалшадай митингнууд болоо. Готвальдовада болон Кошицта демонстрацинууд болоһон байна. Фашистнуудай зообожо алаһан хүнүүдые хүдөөлүүлһэн Карловые Вары гэжэ нютагта памятник бодхоогдоо.

Нийтын организацинууд, ажалшад, пионернууд болон һурагшанар советскэ сэрэгшэдэй хүүр дээрэ сэгүүдые табяа.

Кошицко областиин Дарковжэ нютагта советскэ сэрэгшэдые баясхалан хүргэһэнэй ... болгогдон, сэсэглиг таригдаа. ... сэрлигэй модонуудай һуулгаһан ... Советскэ Армиин делегаци байна.

Мүн городуудта нийтын сэнтэ спортивна мүрысөөнүүд болоо. ... гада, Братиславада, Брнодо, Остравада болон бусад городуудта ... болһон баярай концертнүүдтэ ... тэй артистнууд, уранһайханай ... модеятельностиин коллективүүд ... баадаа.

МНР-эй Правительственнэ делегаци Советскэ Союз мордоо

УЛАН-БАТОР, майн 10. (ТАСС). СССР-эй правительствын уряалаар Советскэ Союзда айлшалхаяа, МНР-эй правительственнэ делегаци майн 10-най үглөөгүүр Москва мордоо. МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал тус делегацие толгойлно. МНРП-гэй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, Арадай агууехэ хуралай президиумэй ... шүүн Д. Дамба болон Монголой ... гүрэнэй бусад ажал-ябуулагшад делегацида ороно. Тэрэшэлэн МНР-эй ... байгаа СССР-эй посол В. И. ... рев делегацитай хамта Москва ... долсоо.

Алжирта тулалдаанууд болоно

ПАРИЖ, майн 9. (ТАСС). Францийн сэрэгүүдэй болон Алжирай национально-сүлөөрэлгын армиин отрядуудай хоорондо зэбсэгтэ тулалдаанууд үргэлжэлһөөр гэжэ хэблэл мэдээсэнэ. Кабилиин шадар, Константина департаментын урда хубида, мүн Алжир городһоо 50 километр саана байдаг газарта ... 9-нэй үдэр шангаа тулалдаанууд ... лоо. Алжирайхид ороной хэдэн ... тагуудта миинэнүүдые тодхоо. ... стантина департаментда түмэр ... тэһэлэгдэжэ, 5 вагон хүмэрэ ... байна.

Модошод тухай рассказууд

I. Ойдо болоһон ушар

Бурядаараа Булгата, ородоороо Соболиха гэжэ нэрэтэй тосхоние дуулаашьегүй байхадаа болохот. Бүүрал номин Байгал далайһаа түшаад модоной газарта, түргэн урасхалта Түрка голой эрьедэ модошодой энэ тосхон оршодог юм. Хайшаашье харахада—тужа нарһан ой тайга, сахюур сагаан оройтой үндэр үндэр майла хаданууд, бүрьялан урдажа байдаг, ялаа салаа булаг горхонууд—нимэл даа, манай, Булгата нютаг!

Мүнөөшье халуун дулаан хабарай сагта хүбшэ тайгын хүхэрэн ногооржо, хүхы шубуунай донгодон байхада Булгата нютаг бүришье гоё һайханаар харагдана. Тосхоной хори-гушаад үрхэ айлнуудай наада захадань, урагшаа хараһан дүрбэн сонхотой шэнэбтэр байшан гэртэ манай Бурхи абгай Бүтэд хүгшэнтэйгөө ан бүн гэжэ аха дүүнэрэйнгээ дунда ажаһуудаг юм. Хөөрүү хүнэй хэлэһэн хоёр метр үндэр бэетэй, үшөөл хүсэ шадалаар бараг, сарюун зандаа, сагаабтар боро һахалаа мушхажа ябадаг Бурхи абгайе булгатынхид һайса мэдэхэшье, хүндэлдэгшье. Тэд гансашье Булгата бэшэ даа! Байгалай эрье шадархи загаһашад, Байсын дабаанай бар тайгын ангуушад Бурхи абгайе барaг мэдэхэ, таниха, хаанашье ябаа хадань «Булгатын Бурхи» гэжэ ехэ байгаагүй хэлсэдэг байха. Залуу ябахадаа зүүн мүртөө зургаан нүүдэл мэшээр үргэлөөд «аншье» гэнгүй Байсын дабаанһаа Байгалай эрье хүршэдэг һэн.

Мүнөө хэды үндэр наһатай болобошье, булга хэрмээ агнаһаар, буугай хараае шагаа һаар ябаһан аад, үнгэрһэн намар нэгэ иимэ ушар боложо барижа ябаһан «бердан» буугаа аша хүбүүндэ үгэжэ баатай болоо һэн.

...Намарай шара набшаһанаар хэрмаг хюрууга унажа байхада Бурхи үбгэн Буянтын Семен гэжэ залуу модошон хүбүүнтэй үнөөхил Байсынгаа дабаанда булга хэрмээ агнахаяа гараба ха. Байгалай леспромхозой залуу модошон Буянтын Семен агнуури хэжэ ами хоолоо тэжээгээгүй мүртөө, сүлөөтэйдөө буу үргэлөөд ябаха ехэ дуратайгаа. Тиимэшье хадаа нэгэ аматай нүгарлгар «централкаяа» баригаад зэлжээтэ амаралтынгаа үедэ Бурхи абгайе дахажа хүбшэ тайга гараһан юм.

Хүбшын тунгалаг агаарта хоёргурба хоноод, хорёод гаран хэрмэтэй болоод буланай мүр мушхэжэ ябатараа Буянтын Семеной Бүргэд нохойнь ехэ сошордонгёор «гангун» гэжэ арьяатанай аман дээрэнь оршоһон хэбэртэй бахардангяар дуугарба. Нохойн дуунаар үдхэн тэрэнги руу орон гэхэдэнь, томо гэгшын барбагар хара баабгайн үусань харагдаад лэ саашаа дайда орошобо. Семен буугаа бэлэн барижа ябаһан тулада хойноһоонь нэгэ «няд» гүүлэд лэ үлэшэбэ. Дахижа буугаа һомолод нэгэ хэды үрагшаа ябан гэхэдэнь, Бүргэд нохойнь эээрэ хүлеэжэ ядаһан хэбэртэй шэхээ хүмиилгаад, улаа-нилээ шуһа болошонхой урдаһаань хараад «бэлтэг-бэлтэг» гэжэ нюдөө үнатуулан байба. «Баабгайн дараад байһан булаңа дээрэ нохойнии орошоо ха юм. Ээ, халагшини, хайран Бүргэдни»—гээд нохойгоо харахадань, нарин гэдэһээ газараар шэрэнхэй арай гэжэ хүл дээрээ бодожо ябаха байба. «Энэмни амитан болохоёо болёо, хэр ядаржа, тулижа үхэхэнь гэшэб» гэжэ һанаата болобошье, «байза, энэ баабгай шолмошни тудагдангүй ошобо аалтай» гэжэ мүрынь мушхөөд үзэн гэхэдэнь, мүн ехэхэн шуһа дуһаа дуһааһаар ябашаһан байба. Зарим газарта хара булинтэйшье шуһан халбага халбагаар адхарһан мэтэ байба.

— Зай энэшни ихэдээ нэгэ тээ ошожол хэбтэхэнь гэшэ. Отоггоо түргэн ошожол Бурхи абгайдаа хэлэхэ ёһо юм байна гэжэ зосоогоо бодоод Семен түргэхэнөөр гэдэргээ бусаба. Нохоень һаял ами табижа ядажа үшөө хойто хүлөө ёдогошуулжа хэбтэбэ. Семен үхэшэһэн нохойгоо хайрлажа нэгэ хэды байжа байтараа саашаа дуратай дурагүй ябаха баатай болоо һэн.

Үдэшын хонгор наран жаргаха тээшээ дүтэлжэ, үндэр томо хяра хаданаудай үбэр талань набтагар хара һүдэртэй болоно. Мүн сагай эрэхэдэ унажа байһан набшаһанай шард-шард гэхэдэ гансаараа ябаһан хадаа Семен нэгэ бага залд гэжэ жэрхэдэһэниинь хүрэбэшье, үдэшэн ойн зүргэ харгыгаар шамдуухана гэшхэлнэ. Хайран Бүргэд нохойгоо хадын хяхада хаяжархёод хажуудаа «ган» гэжэ дуугараха нохойгүй болошод ябахадаа, Семен хэды гунигтай, дээрээ ортонги байшье, мүн баабгайтай уулзажа алаашьегүй һаа, тудаһандаа урмаашажа элдэб юумэ бодоһоор отогтоо хүрэжэ ерэбэ.

Бурхи абгай энэ үедэ үдхэн шара сайгаа шанажа, өөдэргүү, доршун янзатайгаар арба гаран хэрмэнэй арһа шуулаад һүүлэынгээ хэрмые гартаа барьяд, «байза, хаанань тудаа гээшэйб» гэжэ тобшын тудаһан газар бэдэржэ байтараа: «Ухайш даа, нэгэ нюдөөрэнь ороод, нүгөө нюдөөрэнь гаршоо ха юм! Үшөөл, Бурхишни Бурхи зангаараал байнаб, гансал хүгшэмни намайгаа... үбгэрөнги болоош гэдэг, үгы даа, үшөөл нилээдхэн буланай нюдэ аняулха бэшэ гүб» гэжэ аманда гүбэр-шэбэр шэбэнэн, зантагар толгойгоо хоёр тээшэнь хазаганууллан амаяа тамшажа, соггойхон янзатай һуугаа һэн.

Иигэжэ миһэд гэжэ энеэбхилэн һүужа һуутарынь хатаһан гэшүүһэнэй мушэр нар-тар гүүлһээр Семеной орожо ерэхэдэ, Бурхи абгайһайхан һанал бодоһоо хажаа:

— Зай, хэр ябажа ерэбэш?—гээд өөдэргэн янзаар, Семен тээшэ харашьегүй асууна.

— Хэршье гэхэ юун байхаб даа, Бүргэд нохойгоо баабгайн хүнэһэн болгоод лэ ерэжэ даа гэжэ Семеной уруу дуруу байхадань, Бурхи үбгэн залд гэжэ:

— Үгы, юугээ хэлэнэш!—гээд хёлогод гэжэ Семен тээшэ харана.

— Тэрэнги соо дараһан булашаа эдижэ байһан баабгай дээрэ нохойнии орошоо ха юм. Үнинэй, томо нохой һаа, тиигэхэгүй байгаа, тэдл залуу бага нохой хадаа булашын үнэр абахадаа тэрэнги руу шэглэн гэхэдэнь, баабгай шолмошни гараха ерээ ха юм. Хойноһоонь нэгэ буудаад лэ үлөөб. Шуһа нужэ годошуулаад талиинһан байна,—гэжэ Семен хэлээд зэмэтэйшэг янзатайгаар урууга хараад зогсожо байба.

— Бурят хүнэй хэлэдэгэй ёһоор, үшөөл «аарсанай гашуүе уугаагүй, арһанай хатууе үзөөгүй» нүхэр байнаш даа. Баабгайн хойноһоонь буудадаггүй, урдаһаань, сээжэ руунь буудаха ёһотой юмэн. Тэрэшни мүнөө шархатаад лэ хэбтэнэ ёһотой, ошожол мүрынь мушхэжэ болообди.

Гансаараа хойноһоонь ошоогүйшни болоо,—гээд Бурхи абгай сагаан мүнгэн гааһандаа тамхяа татажа һуутараа, тэрэнээ тоншоод дотор хармаандаа хэжэрхёод «хайран нохой» гэжэ нэгэ бүбэргэөд аягатай шара сайгаа шорд-шорд һорёно.

Үглөөнэй улаан наранаар бодоод, Бурхи абгай Буянтын Семен хоёр үнөөхи баабгайнгаа мүрынь мушхэжэ оробо. Хада хабсагайн хангил үндэрөөр ябажа, нэгэ бишыхан хүтэл тохойн шэлэ дабаад гараба.

Тэры тээ орошо гараһашагүй тэрэнги соо энэ баабгай шолмошни нохоймни байгаа юм. Энэ тэрэнгиин саана байһан үдхэн хуша шэлээд тэрэ баабгай ошоһон байха һэн гээд Семен шэбэнэн хэлэнэ.— «Газарай габа годор, гадаһанай нүхэ ходор» орооргүй, тэндээл байгаа юм бээз. Мүрынь мүрдөөд ошоё, ши буугаа бэлэн барьяд лэ урдамни яба гэжэ Бурхи абгай захирба.

Өөрөө буугаа арадаа үргэлэнхэй налагар юумэ нахид-нахид гэшхэлэн «барижал байһан баабгай юм ааб даа, хорин табанай толгойдо хүрөө бэээ гүб, энэ хорин зургаадахинь ха юм» гэжэ зосоогоо тэнюун янзаар бодожо ябаа һэн.

Нилээд удаан ябаһанай һүүлдэ нэгэ арья-дарья томо унаһан модоной үзүүрэ ерээд, баабгайн шулатай мүрынь үгы болошоһон байба.

— Үгыл энэ «барбагар» шолмошни,—гээд Семеной Бурхи абгай тээшээ эрьен гэхэдэнь, унаһан будүүн модоной үзүүрэй ехэ нүхэнһөө томо гэгшын баабгай үб улаан хэлээ унжуулаад, саб сагаан шүдөө яйзайлгаад, хүнэй толгойн багташахаар ехэ аманһаа хөөһэ гоожуулаад, хүбшэ хүндые сууряататар хүхирһээр, галзуу гани юумэн ража ерэбэ. Энээхэн дараа узуураа энэ шархатайн баабгай Бурхи абгай Буянтын Семен хоёр бахардахын ехэ бахардажа, буугаа ерэхые хүлеэгээгүй байха даб гэжэ шүүрээд, Бурхи абгай арай лэ дундаа нэгэ табяад лэ абай. Арбан метртэ байһан баабгайн дэргэ... ... хажуугаар буугай тобшо «шүүд» гэжэ халта дайраад гэжэ шахада тэрэ баабгай бүришье ехэ Семеной дэргэдэ орожо ерэбэ. Бурхи хоор «утэр буудыш!» гээд хашхархадань, Семен мэгдэһэндэ буугаа шабхые татангүй, минии баабгай тэрээ хаяулаад дараа даражал байба. Буугайнгаа б... хүгжэйдэ хажуу тэээшэ болон ... дэнь, Семеной резинэ гутал ... баабгай халта шүүрээд лэ, Бурхи абгайе дараад лэ унашаба.

Энэ үедэ одоол Семен буугаа шабхые гэдэргэнь татаба ... хүрганайнгаа шалатар даража ... һанаа обёоржо, нэгэ һанаагаа ... даад, одоошье буудаха гэхэдэ ... баабгай доро Бурхи абгайн ... хи муу хоолойгоор «Семен, ... дашь..!» гэжэ арайшье гэжэ ... ража хэбтэбэ. Семеной буу ... гаа нар-тар гүүлхэдэ баабгай ... һавар, улаан галзуу юумэн, ... зылгөөд бодожо ерэбэ. Энэ үедэ Семенэй баабгайн ама руунь буу ... жархёо һэн. Баабгай Семен ... тээ даб гээд лэ хүлыень ... тангайса унашаба. Лаблан ... дахин нэгэ буудаад; Семен ... Бурхи абгайн ... унашоо һэн.

Ц. ДАМБИЕВ.

(Үргэлжэлэлынь хожом гарах)

Редакторай орлогшо **О. ГОМБОЕВА.**

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря— 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00422. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 216